

A large blue circle on the left side of the page, partially overlapping a white circle in the center. To the right of the white circle is a green circle. The text is positioned to the right of the blue circle.

Fframwaith arolygu ar gyfer
gwasanaethau cartrefi gofal,
gwasanaethau llety diogel,
gwasanaethau
canolfannau preswyl
i deuluoedd, a gwasanaethau
cymorth cartref

Cyflwyniad

Mae'r fframwaith arolygu hwn yn gymwys i wasanaethau cartrefi gofal, gwasanaethau llety diogel, gwasanaethau canolfannau preswyl i deuluoedd a gwasanaethau cymorth cartref.

Mae'n seiliedig ar egwyddorion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 ("Deddf 2014") a Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 ac fe'i lluniwyd yn benodol gan ddefnyddio Rheoliadau Gwasanaethau Rheoleiddiedig (Darparwyr Gwasanaethau ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru) 2017¹ ("Rheoliadau 2017") a'r canllawiau statudol cysylltiedig.

Gweithredu ar sail hawliau

Mae'r fframwaith arolygu hwn yn ystyried ein hymrwymiad i hybu a chynnal hawliau pobl sy'n defnyddio gwasanaethau gofal a chymorth. Mae'n cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i, hawliau pobl a nodir yn y fframweithiau cyfreithiol canlynol:

- Deddf Hawliau Dynol 1998²
- Deddf Cydraddoldeb 2010³
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (UNCRC)⁴
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau⁵
- Egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer Pobl Hŷn
- Deddf Galluedd Meddyliol 2005⁶
- Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid (DoLS)⁷.
- Safonau'r Gymraeg⁸

Rhoddir rhagor o wybodaeth am ein hymrwymiad i gynnal hawliau dynol yn ein gwaith rheoleiddio ac arolygu ar ein gwefan⁹. Hefyd, rhoddir rhagor o wybodaeth am ein dull arolygu seiliedig ar hawliau yn ein Cod Ymarfer ar gyfer Arolygu Gwasanaethau Rheoleiddiedig¹⁰.

¹ Fel y'u diwygiwyd gan Reoliadau Gwasanaethau Rheoleiddiedig (Darparwyr Gwasanaethau ac Unigolion Cyfrifol) (Cymru) (Diwygio) 2019

² <https://www.equalityhumanrights.com/cy/human-rights/y-ddeddf-hawliau-dynol>

³ www.gov.uk/guidance/equality-act-2010-guidance

⁴ www.gov.uk/government/publications/united-nations-convention-on-the-rights-of-the-child-uncrc-how-legislation-underpins-implementation-in-england

⁵ <https://www.equalityhumanrights.com/en/our-human-rights-work/monitoring-and-promoting-un-treaties/un-convention-rights-persons-disabilities>

⁶ www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/9/contents

⁷ [Caiff y rhain eu disodli gan Drefniadau Amddiffyn Rhyddid maes o law](http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/996/schedule/1/made/welsh)

⁸ <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2015/996/schedule/1/made/welsh>

⁹ <https://gweddill.gov.wales/docs/cssiw/general/170309humanrightscy.pdf>

¹⁰ <https://arolygiaethgofal.cymru/sites/default/files/2019-03/190313-cod-ymarfer-cy.pdf>

Llesiant ac arolygu

Mae ein dull o arolygu yn ystyried egwyddorion Deddf 2014 a'r diffiniad cyfreithiol o "llesiant".

Prif ffocws yr arolygiad yw ystyried y canlyniadau llesiant cenedlaethol. Mae'r fframwaith yn cynorthwyo arolygwyr i ystyried tystiolaeth o'r ffordd mae'r gwasanaeth yn galluogi'r bobl mae'n eu cefnogi i gyflawni eu canlyniadau llesiant

Mae'r fframwaith arolygu hwn yn mapio Rheoliadau 2017 a'r canllawiau statudol cysylltiedig o dan dair thema 'Gofal a Chymorth', 'Arwain a Rheoli' a'r 'Amgylchedd'.

Credwn y bydd effeithiolrwydd y trefniadau sydd ar waith gan ddarparu'r gwasanaethau rheoleiddiedig mewn perthynas â themâu 'Gofal a Chymorth', 'Arwain a Rheoli' a'r 'Amgylchedd' yn sail i'r graddau y cyflawnir canlyniadau llesiant pobl.

Lle mae canlyniadau pobl yn wael, bydd angen i ni ystyried y rhesymau dros hyn drwy'r llinellau ymholi yn y fframwaith.

Bydd arolygwyr yn cyflawni eu harolygiadau gan ystyried ac adrodd ar ein themâu arolygu 'Llesiant', 'Gofal a Chymorth', 'Arwain a Rheoli', a'r 'Amgylchedd' (ar gyfer gwasanaethau seiliedig ar lety).

Beth yw llesiant**Canlyniadau llesiant cenedlaethol****Llinell ymholi**

		GaCh	AaRh	AMG
1. Sicrhau hawliau a hawlogaethau Hefyd yn achos oedolion: Rheolaeth ar fywyd pob dydd	- Rwy'n gwybod ac yn deall pa ofal, cymorth a chyfleoedd sydd ar gael ac yn eu defnyddio er mwyn fy helpu i sicrhau fy llesiant. - Gallaf gael gafael ar y wybodaeth gywir, pan fydd ei hangen arnaf, yn y ffordd rwyf am ei chael a defnyddio'r wybodaeth hon i reoli a gwella fy llesiant. - Caf fy nhrin ag urddas a pharch ac rwy'n trin eraill yn yr un ffordd. - Caiff fy llais ei glywed a gwrandewir arno. - Caiff fy amgylchiadau unigol eu hystyried. - Rwy'n siarad drosod fy hun ac yn cyfrannu at y penderfyniadau sy'n effeithio ar fy mywyd neu mae gennyf rywun a all wneud hynny drosod.	1- 5 & 7	9-11 13-15	
2. Iechyd corfforol, iechyd meddwl a llesiant emosiynol. Hefyd yn achos plant: Datblygiad corfforol, deallusol, emosiynol, cymdeithasol ac ymddygiadol	- Rwy'n iach ac yn weithgar ac yn gwneud pethau i gadw fy hun yn iach. - Rwy'n hapus ac yn gwneud pethau sy'n fy ngwneud yn hapus. - Caf y gofal a'r cymorth cywir, cyn gynted â phosibl.	1-8	9-15 20	22
3. Amddiffyn rhag camdriniaeth ac esgeulustod	- Rwy'n ddiogel ac yn cael fy amddiffyn rhag camdriniaeth ac esgeulustod. - Caf gymorth i amddiffyn y bobl sy'n bwysig i mi rhag camdriniaeth ac esgeulustod. - Caf wybodaeth am sut i leisio fy mhryderon.	1-8	9-13 15-20	22
4. Addysg, hyfforddiant a gweithgareddau hamdden	- Rwy'n gallu dysgu a datblygu i'm llawn botensial. - Rwy'n gwneud y pethau sy'n bwysig i mi.	1-3 7	9-11 14, 15 & 17	
5. Perthnasoedd domestig, teuluol a phersonol	- Rwy'n perthyn. - Rwy'n cyfrannu at berthnasoedd diogel ac iach ac yn eu mwynhau.	1-3 5	9-11 13, 15 & 16	
6. Cyfraniad a wneir at y gymdeithas	- Rwy'n ymgysylltu â'm cymuned ac yn cyfrannu ati. - Teimlaf fy mod yn cael fy ngwerthfawrogi mewn cymdeithas	1-3	15	
7. Llesiant cymdeithasol ac economaidd. Hefyd yn achos oedolion: Cymryd rhan mewn gwaith	- Rwy'n cyfrannu at fy mywyd cymdeithasol a gallaf fod gyda'r bobl a ddewisaf. - Nid wyf yn byw mewn tlodi. - Caf gymorth i weithio. - Caf yr help sydd ei angen arnaf i dyfu a bod yn annibynnol. - Caf ofal a chymorth drwy gyfrwng y Gymraeg os bydd angen hynny	1-3 7	9-11 14, 15 & 17	21- 22

	arnaf.			
8. Addasrwydd llety preswyl	Rwy'n byw mewn cartref sy'n fy helpu orau i sicrhau fy llesiant.	1-3	9-11, 14 & 17	21 - 22

Gofal a Chymorth

	Maes Asesu	Llinell ymholi	Rhif y Dudalen
1	Addasrwydd y gwasanaeth	Llinell Ymholi 1: Y graddau y mae darparwr gwasanaethau yn ystyried ystod eang o safbwyntiau a gwybodaeth, er mwyn cadarnhau bod y gwasanaeth yn gallu diwallu anghenion yr unigolyn ac yn gallu cynorthwyo pobl i gyflawni eu canlyniadau personol. (Rheoliad 14)	10-11
2	Datblygu ac adolygu'r cynllun personol	Llinell Ymholi 2: Y graddau y mae unigolion yn teimlo'n hyderus bod gan ddarparwyr gwasanaethau gynllun cywir wedi'i ddiweddarau sy'n nodi sut y caiff eu gofal ei ddarparu er mwyn diwallu eu hanghenion. (Rheoliad 15-18)	12-14
3	Safonau gofal a chymorth	Llinell Ymholi 3: Y graddau y mae unigolion yn cael gofal a chymorth o'r ansawdd sydd ei angen arnynt drwy wasanaeth sydd wedi'i gynllunio drwy ymgynghori â'r unigolyn ac sy'n ystyried ei ddymuniadau personol, ei ddyheadau a'i ganlyniadau ac unrhyw beryglon ac anghenion arbenigol sy'n llywio ei anghenion o ran ei ofal a'i gymorth. (Rheoliad 21-25)	15-20
4	Cael gafael ar wasanaethau iechyd a gwasanaethau eraill	Llinell Ymholi 4: Lle mae llety yn cael ei ddarparu, y graddau y mae unigolion yn cael cymorth i gael gafael ar wasanaethau gofal iechyd a gwasanaethau eraill er mwyn cynnal eu hiechyd, eu datblygiad a'u lles yn barhaus. (Rheoliad 33)	21
5	Diogelu	Llinell Ymholi 5: Y graddau y mae gan ddarparwyr gwasanaethau y mecanweithiau ar waith i ddiogelu unigolion agored i niwed y maent yn darparu gofal a chymorth ar eu cyfer. (Rheoliad 26-27 a 29-31)	22-24
6	Hylendid a rheoli heintiau	Llinell Ymholi 6: Y graddau y mae'r gwasanaeth yn hybu arferion hylan ac yn rheoli risg haint. (Rheoliad 56)	25-26

7	Rheoli Meddyginiaethau	Llinell Ymholi 7: Y graddau y mae gan y gwasanaeth systemau diogel ar gyfer rheoli meddyginiaethau. (Rheoliad 58)	27
8	Cyflenwadau	Llinell Ymholi 8: Y graddau y mae gan y gwasanaeth ddigon o gyflenwadau ar gyfer ei anghenion gofal a chymorth. (Rheoliad 55)	28

Arwain a Rheoli

	Maes Asesu	Llinell ymholi	Rhif y Dudalen
9	Llywodraethu cyffredinol	Llinell Ymholi 9: Y graddau y mae'r darparwr gwasanaethau'n rhoi trefniadau llywodraethu ar waith i helpu i sicrhau bod y gwasanaeth yn gweithredu'n hwylus ac i sicrhau bod sylfaen gadarn ar gyfer darparu gofal a chymorth o ansawdd da i unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth er mwyn eu galluogi i gyflawni eu canlyniadau personol. (Rheoliad 6, 9/10 a 12)	29-31
10	Datganiad o ddiben	Llinell Ymholi 10: Y graddau y mae'r gwasanaeth yn cael ei ddarparu yn unol â'r datganiad o ddiben. (Rheoliad 7)	32-33
11	Sicrhau ansawdd	Llinell Ymholi 11: Y graddau y mae trefniadau ar waith i sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei oruchwyllo'n effeithiol, drwy brosesau sicrhau ansawdd parhaus sy'n adolygu safonau gofal a chydymffurfiaeth â rheoliadau a bod y wybodaeth a'r safbwyntiau a gesglir yn cael eu defnyddio er mwyn datblygu a gwella'r gwasanaeth yn barhaus. (Rheoliad 8, 66, 73-76 a 79-81)	34-38
12	Cynaliadwyedd ariannol	Llinell Ymholi 12: Y graddau y mae'r darparwr gwasanaeth yn goruchwyllo trefniadau ariannol a'r buddsoddiad yn y gwasanaeth fel ei fod yn gynaliadwy yn ariannol ac yn cynorthwyo pobl i fod yn ddiogel ac i gyflawni eu canlyniadau personol. (Rheoliad 11)	39
13	Diwylliant	Llinell Ymholi 13: Y graddau y mae'r darparwr gwasanaeth yn gweithredu diwylliant o fod yn agored, yn ddiwyll ac yn onest ar bob lefel ac yn sicrhau bod achosion posibl o wrthdaro buddiannau yn cael eu rheoli mewn ffordd agored. (Rheoliad 13, 63, 83)	40-41
14	Gwybodaeth	Llinell Ymholi 14: Y graddau y gall unigolion gael gafael ar wybodaeth am y gwasanaeth er mwyn eu galluogi i feithrin dealltwriaeth glir ohono a bod cofnodion sy'n ymwneud â'r ffordd y caiff y gwasanaeth ei ddarparu yn gywir, yn hygyrch ac ar gael i bobl a'u cynrychiolwyr.	42-44

		(Rheoliad 19, 20, 59, 78)	
15	Staffio	Llinell Ymholi 15: Y graddau y mae unigolion yn cael cymorth gan wasanaeth sy'n darparu nifer briodol o staff addas sydd â'r wybodaeth, y cymhwysedd, y sgiliau a'r cymwysterau i ddarparu'r lefelau gofal a chymorth sy'n ofynnol er mwyn galluogi'r unigolyn i gyflawni ei ganlyniadau personol. (Rheoliad 34-39, 67-72)	45-51
16	Chwythu'r chwiban	Llinell Ymholi 16: Y graddau y mae pobl sy'n gweithio yn y gwasanaeth yn cael eu cefnogi i leisio pryderon am y gwasanaeth drwy weithdrefnau chwythu'r chwiban. (Rheoliad 65, 82)	52-53
17	Rheoli arian unigolyn	Llinell Ymholi 17: Y graddau y mae unigolion yn cael eu cefnogi i reoli eu harian. (Rheoliad 28)	54-55
18	Hysbysiadau	Llinell Ymholi 18: Y graddau y mae cyrff rheoleiddio perthnasol ac asiantaethau statudol yn cael eu hysbysu lle bydd pryderon a digwyddiadau arwyddocaol yn effeithio ar unigolion. (Rheoliad 60-62 ac 84)	56-58
19	Cwynion	Llinell Ymholi 19: Y graddau y mae'r gwasanaeth yn hyrwyddo polisi a gweithdrefn gwyno hawdd i bobl eu defnyddio ac yn dangos ei fod yn dysgu yn sgil cwynion er mwyn gwella'r gwasanaeth. (Rheoliad 64, 77)	59-60
20	Gwasanaethau cymorth cartref (ymweliadau a chontractau)	Llinell Ymholi 20: Y graddau y mae amser teithio ac amser gofal yn cael eu hamlinellu ac y caiff gweithwyr gofal ddewis o drefniadau contractiol (<i>gwasanaethau cymorth cartref yn unig</i>). (Rheoliad 41, 42)	61-62

Yr Amgylchedd

Maes Asesu		Llinell ymholi	Rhif y Dudalen
21	Yr Amgylchedd Cyffredinol	Llinell Ymholi 21: Y graddau y mae darparwyr gwasanaeth yn sicrhau bod gofal a chymorth yn cael eu darparu ar gyfer unigolion mewn lleoliad ac amgylchedd â chyfleusterau a, lle y bo hynny'n berthnasol, offer sy'n hyrwyddo cyflawni eu canlyniadau personol. (Rheoliad 43-48)	63-67
22	Iechyd a diogelwch	Llinell Ymholi 22: Y graddau y mae'r darparwr gwasanaeth yn nodi ac yn lliniaru risgiau i iechyd a diogelwch (Rheoliad 57)	68

Llinell Ymholi 1: Y graddau y mae darparwr gwasanaethau yn ystyried ystod eang o safbwyntiau a gwybodaeth, er mwyn cadarnhau bod y gwasanaeth yn gallu diwallu anghenion yr unigolyn ac yn gallu cynorthwyo pobl i gyflawni eu canlyniadau personol. (*Rheoliad 14*)

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 14 - Addasrwydd y gwasanaeth

- Bydd gan y darparwyr gwasanaethau bolisi a gweithdrefn ynglŷn â derbyniadau a chychwyn y gwasanaeth. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol:
 - y trefniadau ar gyfer cadarnhau bod y gwasanaeth yn gallu rhoi cymorth i'r unigolion gyflawni eu canlyniadau personol neu beidio;
 - y bobl yr ymgynghorir â hwy fel rhan o'r broses;
 - y wybodaeth i'w hystyried;
 - y prosesau asesu (gan gynnwys ar gyfer derbyn achosion brys) a phwy fydd yn cynnal yr asesiad;
 - o dan ba amgylchiadau na fydd gwasanaeth yn cael ei ddarparu;
 - cyfleoedd i ymweld â'r gwasanaeth (mewn perthynas â gwasanaethau'n seiliedig ar lety);
 - y trefniadau ar gyfer cychwyn y gwasanaeth.
- Bydd crynodeb o'r weithdrefn dderbyn wedi'i gynnwys yn y datganiad o ddiben ac yn llawlyfr gwasanaeth ysgrifenedig y darparwr gwasanaethau.
- Cyn cytuno i ddarparu gwasanaeth, bydd y darparwr gwasanaethau'n gwneud penderfyniad ar sail gwybodaeth ynglŷn ag a yw'n gallu diwallu anghenion gofal a chymorth unigolyn. Wrth benderfynu fel hyn, bydd y darparwr gwasanaethau:
 - yn ystyried y gofynion sydd wedi'u nodi yn rheoliad 14(3);
 - yn ymgynghori â'r unigolyn, yr awdurdod sy'n lleoli (os yw'n berthnasol) a/neu â'u cynrychiolydd i benderfynu beth sy'n bwysig iddynt hwy;
 - yn cael copiâu o unrhyw gynllun gofal a chymorth presennol, gofal integredig ac asesiadau aml-asiantaeth ar gyfer oedolion, ac yn ystyried y rhain;
 - ar gyfer plentyn sy'n derbyn gofal, yn cael copi o gynllun gofal a chymorth Rhan 6 ac yn ei ystyried, ac yn gweithio gyda'r awdurdod sy'n lleoli wrth gynllunio i leoli'r plentyn;
 - ar gyfer plentyn sy'n derbyn gofal sy'n 16 oed a hŷn, neu unigolyn sy'n gadael gofal hyd at 21 oed (neu 25 oed os yw'n dilyn rhaglen addysg neu hyfforddiant), yn cael copi o gynllun llwybr yr unigolyn ifanc ac yn ei ystyried;
 - yn ystyried unrhyw risgiau i'r unigolyn neu i bobl eraill sy'n defnyddio'r gwasanaeth ac i staff;

- yn cael gwybodaeth am anghenion arbenigol yr unigolyn a'i ofynion er mwyn cadarnhau bod modd diwallu'r rhain yn unol â'r datganiad o ddiben.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod gwybodaeth a chymorth perthnasol ar gael i unigolion ddeall y dewisiadau sydd ar gael iddynt (gan gynnwys darpariaeth gan ddarparwyr gwasanaethau gwahanol, lle y bo hynny'n briodol), mewn fformat sy'n hygyrch ar gyfer eu hoedran a lefel eu dealltwriaeth.
- Bydd y wybodaeth a geir yn ddigonol i alluogi cyfnod pontio hwylus wrth i'r unigolyn gael y gwasanaeth.
- Os na fydd gan yr unigolyn y galluedd meddyliol i wneud penderfyniadau penodol am eu gofal a'u cymorth ac os na phenodir cynrychiolydd cyfreithlon, dylid penderfynu beth sydd er eu budd eu lles gorau a gweithredu ar sail hynny, yn unol â Deddf Galluedd Meddyliol 2005.
- Mewn gwasanaethau seiliedig ar lety, ystyrir pa mor gydnaws ydyw, yr effaith bosibl ar yr unigolyn a'r gwasanaeth a ddarperir i bobl eraill sy'n defnyddio'r gwasanaeth.
- Mewn gwasanaethau cymorth cartref, ystyrir gallu'r gwasanaeth i ddiwallu'r galw gan sicrhau na fydd contractau ychwanegol yn effeithio ar unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth eisoes, er enghraifft yr amserau galw sy'n well/yn ofynnol ganddynt.
- Bydd pobl sy'n gwneud y penderfyniadau hyn ar ran y darparwr gwasanaethau yn gymwys i gynnal asesiadau a bydd ganddynt ddigon o gyfrifoldeb ac awdurdod (yn y sefydliad) i allu penderfynu a all y gwasanaeth ddiwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolyn.
- Yn achos oedolion, rhoddir cadarnhad ysgrifenedig i'r unigolyn bod y gwasanaeth yn gallu bodloni anghenion gofal a chymorth yr unigolyn, gan gynnwys ei anghenion iechyd, gofal personol, emosiynol, cymdeithasol, diwylliannol, crefyddol ac ysbrydol. Rhoddir cadarnhad ysgrifenedig pan nad yw'r gwasanaeth yn gallu diwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolyn.
- Yn ogystal ag ymgynghori â'r unigolyn a/neu ei gynrychiolydd, bydd ymgynghori ehangach â phartneriaid perthnasol eraill. Mae hyn yn hanfodol os bydd y cyfrifoldeb am ofalu'n cael ei rannu.
- Os na fydd gan unigolyn asesiadau a chynlluniau gofal a chymorth eisoes ar ei gyfer, er enghraifft unigolion sy'n talu am eu gofal eu hunain; rhaid cynnal asesiad cyn cytuno i ddarparu gwasanaeth. Bydd yr asesiad hwn yn cynnwys anghenion iechyd, gofal personol a chymorth, unrhyw gymorth arbenigol y bydd ei angen, anghenion cyfathrebu, emosiynol, addysgiadol, cymdeithasol, diwylliannol, crefydd ac ysbrydol, a dylai sefydlu beth yw eu canlyniadau personol a'u dyheadau.
- Os lleolir yr unigolyn mewn argyfwng, dylid gwneud pob ymdrech i sicrhau asesiadau perthnasol cyn ei leoli a sicrhau bod modd i'r gwasanaeth ddiwallu ei anghenion.
- Os darperir lleoliadau byr, bydd cynlluniau gofal a chymorth sydd wedi'u diweddarau'n cael eu hadolygu i adlewyrchu unrhyw newidiadau cyn derbyn yr unigolyn yn y lleoliadau i sicrhau bod y darparwr gwasanaeth yn dal yn gallu diwallu anghenion yr unigolyn.

Llinell Ymholi 2: Y graddau y mae unigolion yn teimlo'n hyderus bod gan ddarparwyr gwasanaethau gynllun cywir wedi'i ddiweddarau sy'n nodi sut y caiff eu gofal ei ddarparu er mwyn diwallu eu hanghenion. **(Rheoliad 15-18)**

Sut beth yw da***Canllawiau Statudol - Rheoliad 15 - Cynllun personol***

- Pan benderfynir y gall gwasanaeth ddiwallu anghenion gofal a chymorth unigolion, bydd cynllun personol cychwynnol yn cael ei ddatblygu, ei gyd- lunio â'r unigolyn, yr awdurdod sy'n lleoli (os yw'n berthnasol) ac unrhyw gynrychiolydd (os yw'n briodol) cyn i'r unigolyn ddechrau cael gofal a chymorth.
- Mewn achos o argyfwng, bydd y cynllun personol cychwynnol ar waith o fewn 24 awr i'r gwasanaeth yn cychwyn.
- Bydd y cynllun personol cychwynnol yn cael ei adolygu a'i ddiweddarau yn ystod 7 niwrnod cyntaf defnyddio'r gwasanaeth yn unol â chanlyniad asesiad y darparwr (rheoliad 18).
- Bydd y cynllun personol yn nodi:
 - y camau sy'n ofynnol er mwyn diwallu anghenion lles, gofal a chymorth yr unigolyn o ddydd i ddydd. Mae hyn yn cynnwys manylion yr anghenion o ran gofal (gan gynnwys hunanfeddyginiaeth), yr hyn fyddai orau gan yr unigolyn a'r trefniadau ar gyfer darparu hyn;
 - sut bydd yr unigolyn yn cael cymorth i gyflawni ei ganlyniadau personol;
 - sut cefnogir dymuniadau, dyheadau a chredoau crefyddol yr unigolyn;
 - camau i sylwi ar y peryglon i les unigolyn a sut rheolir hyn;
 - camau i gefnogi mentro cadarnhaol;
 - camau i gynnal, ail-alluogi a/neu sicrhau annibyniaeth.
- Pan fydd cynllun personol yn cael ei adolygu, caiff ei gyd-lunio â'r unigolyn sy'n cael y gofal a'r cymorth, yr awdurdod sy'n lleoli (os yw'n berthnasol) neu unrhyw gynrychiolydd.
- Bydd copi o'r cynllun personol yn cael ei ddarparu i'r sawl sy'n cael y gwasanaeth ac mewn iaith a fformat sy'n briodol i'w anghenion, ei oedran a lefel ei ddealltwriaeth. Os bydd rheswm dros beidio â gwneud hyn, dylid cofnodi hynny.
- Bydd y cynllun personol ar gael yn hwylus ac ar fformat clir i roi gwybod i'r staff sut dylent ddarparu gofal a chymorth o ddydd i ddydd i ddiwallu anghenion unigolion a rhoi cymorth iddynt gyflawni eu canlyniadau personol.
- Bydd y cynllun personol yn ystyried unrhyw gynllun gofal a chymorth a gaiff ei baratoi gan awdurdod lleol i'r unigolyn o dan adran 54 o Ddeddf 2014.
- Bydd y cynllun personol yn ystyried unrhyw asesiadau iechyd neu asesiadau perthnasol eraill a/neu gynlluniau fel cynllun

cymorth ymddygiad.

- Wrth lunio cynllun personol ar gyfer plentyn sy'n derbyn gofal, bydd y darparwr gwasanaeth yn gweithio gyda'r awdurdod sy'n lleoli i sicrhau bod y cynllun yn ystyried cynllun gofal a chymorth Rhan 6 y plentyn (gan gynnwys y cynllun iechyd, cynllun addysg personol a'r cynllun lleoli ar gyfer y plentyn).
- Ar gyfer plentyn sy'n derbyn gofal sy'n 16 oed a hŷn ac unigolion sy'n gadael gofal hyd at 21 oed (neu 25 oed os ydynt yn dilyn rhaglen addysg neu hyfforddiant), bydd y darparwr yn ystyried cynllun llwybr yr unigolyn ifanc.
- Ar gyfer gwasanaeth mewn canolfannau preswyl i deuluoedd, bydd cynllun personol yn ymwneud â'r unigolyn neu'r teulu.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 16 - Adolygu cynllun personol

- Bydd y cynllun personol yn cael ei adolygu'n barhaus ac yn cael ei ddiwygio a'i ddatblygu i adlewyrchu'r newidiadau yn anghenion gofal a chymorth yr unigolyn a'i ganlyniadau personol.
- Bydd y cynllun yn cael ei adolygu bob tri mis neu cyn hynny, os bydd anghenion yr unigolyn yn newid, ac yn unol ag unrhyw adolygiadau a gynhelir gan yr awdurdod sy'n lleoli.
- Os bydd plentyn yn derbyn gofal, dylai'r darparwr sicrhau bod yr adolygiadau tri-mis hyn yn cydreded â'r adolygiad 'plant sy'n derbyn gofal' ar gyfer y plentyn gan yr awdurdod sy'n ei lleoli. Rhaid adolygu'r cynllun personol ar ôl pob adolygiad a gynhelir ar gyfer plant sy'n derbyn gofal.
- Bydd adolygiadau'n cael eu cynnal gyda'r unigolyn a, lle y bo hynny'n briodol, gyda'u cynrychiolydd, gyda chytundeb yr unigolyn.
- Yn ystod adolygiadau, ystyrir y wybodaeth a gofnodir bob dydd sy'n ymwneud â sut mae'r unigolyn yn cyflawni ei ganlyniadau personol. Os bydd hyn yn sylweddol wahanol i unrhyw asesiad gan gorff comisiynu ac i'r cynllun gofal a chymorth, dylid hysbysu'r comisiynydd perthnasol.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 17 - Cofnodion o gynlluniau personol

- Bydd copi o'r cynllun personol ar gael ar fformat ac mewn iaith sy'n briodol ar gyfer anghenion yr unigolyn.
- Bydd unigolion, yr awdurdod sy'n lleoli (os yw'n berthnasol) ac unrhyw gynrychiolwyr yn cael gwybod ynghylch sut gallant gael gafael ar y cynllun personol.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 18 - Asesiad darparwr

- Bydd asesiad darparwr yn adeiladu ar y wybodaeth sy'n sail i benderfyniad i ddarparu gwasanaeth ar gyfer yr unigolyn, gan gynnwys unrhyw gynllun gofal a chymorth sy'n bodoli eisoes. Bydd yr asesiad yn gymesur â natur y lleoliad ac amgylchiadau penodol yr unigolyn.

- Bydd asesiad y darparwr yn nodi:
 - canlyniadau personol yr unigolyn;
 - y gofal a chymorth sydd eu hangen i helpu unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol;
 - yr hyn sydd orau gan yr unigolyn (gan ystyried unrhyw greddau crefyddol) o ran sut gellir cyflawni'r rhain;
 - unrhyw risgiau i les yr unigolyn neu'r risgiau i les eraill a sut mae mynd ati i'w lliniaru;
 - meysydd lle mae angen asesiad arbenigol neu asesiad mwy manwl.
- Bydd yr asesiad yn cael ei gwblhau drwy ymgynghori â'r unigolyn sy'n bwriadu defnyddio'r gwasanaeth neu'n defnyddio'r gwasanaeth ar hyn o bryd a/neu â'i gynrychiolydd.
- Bydd canlyniad asesiad y darparwr yn sail i ddatblygu'r cynllun personol yn 7 niwrnod cyntaf yr unigolyn wrth iddo gychwyn defnyddio'r gwasanaeth.
- Bydd y sawl sy'n cynnal asesiad y darparwr ar ran y darparwr gwasanaeth:
 - yn fedrus ac yn brofiadol wrth gynnal asesiadau;
 - yn meddu ar brofiad o ddarparu gofal i'r unigolion y mae'n eu hasesu a bydd wedi'i hyfforddi i wneud hynny.
- Os bydd anghenion unigolion yn gymhleth ac yn arbenigol, bydd y sawl sy'n cynnal yr asesiad wedi cael hyfforddiant sy'n berthnasol i'r anghenion hynny neu bydd yn gofyn am gyngor ac arweiniad arbenigwr perthnasol.
- Os bydd gan unigolion anghenion nyrsio, bydd yr asesiad yn cael ei wneud gan nyrs gofrestredig sydd â'r sgiliau perthnasol.
- Os yw unigolion yn cael cymorth gan ystod o ddarparwyr gwasanaethau, dylent gydweithio i sicrhau bod pob partner yn glir am eu cyfrifoldebau yng nghyswllt yr unigolyn hwnnw at ddibenion yr asesiad a'r adolygiad o'u hanghenion.
- Mae dulliau asesu yn adlewyrchu deddfwriaeth a chanllawiau arfer da cyfredol.
- Mae asesiadau'n cael eu hadolygu a'u diwygio pan fydd newid o bwys yn anghenion unigolyn neu pan na fydd y cynllun personol yn helpu'r unigolyn i gyflawni ei ganlyniadau personol.
- Bydd y cynllun personol yn cael ei adolygu a'i ddiweddarau yn ôl yr angen yn dilyn unrhyw asesiad gan y darparwr.

Llinell Ymholi 3: Y graddau y mae unigolion yn cael gofal a chymorth drwy wasanaeth sydd wedi'i gynllunio drwy ymgynghori â'r unigolyn ac sy'n ystyried ei ddymuniadau personol, ei ddyheadau a'i ganlyniadau ac unrhyw beryglon ac anghenion arbenigol sy'n llywio ei ofal a'i gymorth. **(Rheoliad 21-25)**

Sut beth yw da***Canllawiau Statudol - Rheoliad 21 - Safonau gofal a chymorth - gofynion cyffredinol***

- Bydd dulliau'r darparwr gwasanaeth o ran safonau gofal a chymorth, gan gynnwys unrhyw gymorth ymddygiad cadarnhaol, wedi'u nodi'n glir yn y datganiad o ddiben.
- Mae polisiau a gweithdrefnau yn gymorth i gyflawni canlyniadau personol unigolyn.
- Mae polisiau a gweithdrefnau yn cynnwys rheoli anghenion penodol sy'n unol ag unrhyw ddeddfwriaeth a chanllawiau cenedlaethol cyfredol ac yn adlewyrchu ymarfer sy'n seiliedig ar dystiolaeth.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod y gwasanaeth yn ymatebol ac yn rhagweithiol o ran sylwi ar risgiau a'u lliniaru, a chefnogi annibyniaeth a mentro cadarnhaol lle pennwyd bod hyn yn briodol.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unigolyn yn gofyn am gyngor meddygol a help proffesiynol (lle y bo hynny'n briodol) neu eu bod yn cael eu hatgyfeirio at gomisiynwyr yn brydlon. Os nad yw llety yn cael ei ddarparu, rhaid cael trefniadau i atgyfeirio achosion at wasanaethau arbenigol i gael cymorth a chynghor, lle y bo hynny'n briodol.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod gofal a chymorth yn cael ei ddarparu mewn modd urddasol gan ddangos parch, a bydd staff yn rhyngweithio'n ystyrlon ac yn meddu ar agwedd gadarnhaol llawn gofal at unigolion.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod gofal a chymorth yn cael eu darparu'n unol ag unrhyw asesiad a chynllun personol, yn diwallu anghenion yr unigolyn ac yn ei helpu i gyflawni ei ganlyniadau personol gyda golwg ar y canlynol:
 - lles corfforol, meddyliol ac emosiynol;
 - dewisiadau diwylliannol, crefyddol, cymdeithasol neu ysbrydol;
 - anghenion o ran addysg, hyfforddiant a hamdden;
 - perthnasoedd personol a theuluol;
 - rheolaeth dros fywyd bob dydd a, lle y bo hynny'n berthnasol, cyfranogi mewn gwaith;
 - datblygiad deallusol, emosiynol ac ymddygiadol;
 - hawliau, yn arbennig o ran Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn;
 - amddiffyn rhag camdriniaeth ac esgeulustod.
- Bydd cynlluniau personol yn cynnwys digon o fanylion i lywio a galluogi'r staff er mwyn iddynt ddiwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolyn a helpu unigolion i gyflawni'r canlyniadau gorau posibl. Seilir hyn ar y canllawiau perthnasol, gwybodaeth

neu arferion rhagnodedig.

Dyma ambell enghraifft o hyn:

Rhoddir cymorth i unigolion gyda'u datblygiad personol

- Bydd unigolion yn cael cymorth i wireddu eu potensial a gwneud pethau sydd o bwys iddynt ac sy'n eu gwneud yn hapus. Gall hyn gynnwys cael cymorth i gwblhau neu i gymryd rhan mewn addysg neu ddysgu gydol oes, datblygu a chynnal diddordebau, ymuno â gweithgareddau yn y gymuned a gwirfoddoli.
- Bydd plant a phobl ifanc yn cael cymorth i fod yn iach ac yn heini a gwneud gweithgareddau sy'n eu helpu i fod yn iach.
- Bydd unigolion yn cael cefnogaeth a chymorth i'w galluogi i fod mor annibynnol â phosibl, gan gynnwys cymorth i ofalu amdanynt eu hunain fel rhoi meddyginiaeth iddynt hwy eu hunain.
- Caiff plant a phobl ifanc gymorth i feithrin sgiliau byw'n annibynnol.
- Mae darparwyr gwasanaethau yn sicrhau bod plant a phobl ifanc yn cael eu cefnogi wrth adael gofal, fel cynllunio llwybrau, yn unol â chanllawiau cenedlaethol.
- Bydd unigolion yn cael cymorth ac yn cael eu paratoi ar gyfer symud ymlaen.
- Bydd unigolion yn cael cymorth wrth ymadael â'r gwasanaeth, pan fydd hyn wedi'i gynllunio neu mewn argyfwng.

Bydd unigolion yn cael cymorth i sicrhau eu lles emosiynol a meddyliol

- Os yw unigolion mewn perygl o wynebu anawsterau emosiynol a lles, bydd darparwyr gwasanaethau'n rhoi cymorth i unigolion wneud y canlynol:
 - teimlo eu bod yn cael eu parchu fel unigolion a bod pobl yn cydnabod pwy ydynt ac yn eu gwerthfawrogi;
 - teimlo bod ganddynt ddewis a rheolaeth a bod pobl yn gwrando arnynt;
 - teimlo'n ddiogel ac wedi'u gwarchod;
 - teimlo eu bod yn perthyn ac o bwys i bobl eraill;
 - mwynhau perthynas ddiogel ac iach â'r teulu a ffrindiau ac yn gallu datblygu perthynas newydd â phobl;
 - bod dilyniant i'r gofal.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n adnabod anghenion emosiynol unigolion ac yn ymateb yn gadarnhaol iddynt, yn enwedig pan fyddant yn wynebu anhawster, er enghraifft pan fydd unigolion yn unig, yn drallodus, yn mynd drwy gyfnod pontio neu brofedigaeth, neu'n teimlo'n bryderus, yn isel neu'n dioddef o fathau eraill o salwch meddwl.
- Bydd staff yn cael hyfforddiant priodol i ddeall ymddygiad a mabwysiadu strategaethau i roi cymorth i unigolion gyda'u hymddygiad i sicrhau canlyniadau a lles cadarnhaol.
- Bydd y polisi a'r gweithdrefnau yn cynnwys rolau unigol a chyfrifoldebau staff neu bobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth o

ran rhoi cymorth ar gyfer ymddygiad cadarnhaol. Bydd hyn yn unol ag unrhyw ganllawiau cenedlaethol cyfredol ac ymarfer sy'n seiliedig ar dystiolaeth.

Bydd unigolion yn cael cymorth i fwyta deiet iach ac i yfed digon o hylif

- Pan fydd bwyd a/neu ddiod yn cael eu darparu ar gyfer unigolion, bydd dewis iddynt sy'n diwallu eu hanghenion a'u dymuniadau cyn belled ag y bydd hynny'n rhesymol ymarferol.
- Bydd dewisiadau bwyd iach ar gael a bydd y rhain yn cael eu hyrwyddo.
- Bydd amser bwyd yn brofiad cadarnhaol a phan fydd gofyn, rhoddir cymorth sensitif i unigolion fwyta ac yfed.
- Os gwneir asesiadau, bydd hyn yn cynnwys defnyddio adnoddau sy'n cael eu cydnabod yn genedlaethol a chanllawiau sy'n seiliedig ar dystiolaeth i adnabod unrhyw berygl o ran faint o faeth neu hylif mae'r unigolyn yn ei gael.
- Os bydd perygl i unigolion golli pwysau neu ddadhydradu, bydd eu pwysau, y maeth a'r hylifau y byddant yn eu cael, yn cael eu monitro'n effeithiol. Cymerir camau i wneud iawn am hyn os bydd rhywbeth yn destun pryder neu os bydd problem barhaus.
- Os bydd angen, ceisir cyngor arbenigol ychwanegol i ategu'r gofal. Cedwir at driniaethau a chymorth rhagnodedig, gan gynnwys unrhyw ddeiet arbenigol a dulliau paratoi bwyd a diod.

Rhoddir cymorth i unigolion ofalu am iechyd eu croen yn briodol

- Os bydd angen asesu iechyd croen, dylid defnyddio dulliau asesu Iechyd Cyhoeddus Cymru i gynnal yr asesiad. Os bydd asesiad yn dangos bod risg i unigolion, dylid eu rhoi ar fwndel SKIN (Iechyd Cyhoeddus Cymru).
- Bydd gan staff sy'n cwblhau'r asesiad iechyd croen y sgiliau a'r wybodaeth sy'n ofynnol ar gyfer asesu'r croen, a rheoli wserau/clwyfau pwyso a'u trin.
- Bydd yr offer lliniaru pwysau yn briodol, yn gweithio'n effeithlon ac yn berthnasol i'r sgôr asesu risg.
- Os bydd angen, ceisir cyngor arbenigol ychwanegol i ategu'r gofal.

Rhoddir cymorth i unigolion gynnal a rheoli eu hymataliaeth

- Lle y bo hynny'n briodol, rhoddir cymorth i unigolion fod mor annibynnol ag y bo modd drwy ddilyn trefn bersonol ar gyfer mynd i'r toiled.
- Rhoddir gofal a chymorth i bobl reoli eu hymataliaeth gan wneud hynny mewn ffordd sy'n gwarchod urddas a phreifatrwydd yr unigolyn.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod ymataliaeth yn cael ei hasesu lle y bo hynny'n berthnasol. Gwneir hyn drwy ddefnyddio dulliau cydnabyddedig, a gofynnir am gymorth a chynghor arbenigol ychwanegol lle bydd angen.
- Bydd yr argymhellion ynglŷn â rheoli ymataliaeth, gan gynnwys defnyddio cymhorthion a chynnyrch arbenigol, yn cael eu

cynnwys yn y cynllun personol a bydd y staff yn dilyn y rheini.

Rhoddir cymorth i unigolion adnabod a rheoli nam ar y synhwyrâu yn briodol

- Lle y bo hynny'n briodol, bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unigolion yn cael archwiliadau perthnasol a byddant yn rhoi cymorth i gael adolygiadau parhaus.
- Os bydd unigolion wedi cael cymhorthion fel cymhorthion clyw a sbectol, bydd staff yn deall eu pwysigrwydd a byddant yn rhagweithiol o ran rhoi cymorth i unigolion eu defnyddio.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unrhyw gymhorthion yn cael eu cynnal a'u cadw'n briodol fel eu bod yn cael eu defnyddio'n effeithiol.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n ystyried yr effaith bosibl ar unigolion sydd â nam ar y synhwyrâu wrth gynllunio'r amgylchedd, er enghraifft effeithiau sŵn mewn ardaloedd cymunedol ar unigolion sydd â nam ar y clyw.

Rhoddir cymorth i unigolion sydd â nam gwybyddol

- Mae darparwyr gwasanaeth yn cydnabod ac yn deall anghenion arbenigol unigolion sydd wedi cael eu nodi fel pobl â nam gwybyddol. Bydd y darparwr gwasanaethau'n darparu gweithgareddau therapi unigol a rhaglenni penodol er mwyn atal neu reoli cyflwr neu ymddygiad penodol ac er mwyn gwella ansawdd bywyd i unigolion.
- Seilir y gofal a'r cymorth ar ganllawiau cydnabyddedig sy'n seiliedig ar dystiolaeth ac ar fframweithiau sy'n berthnasol i nam yn unigolyn ac yn unol â datganiad o ddiben y darparwr gwasanaethau.
- Bydd staff yn cael hyfforddiant priodol i ddeall nam gwybyddol. Bydd hyn yn cynnwys adnabod poen a rheoli poen, a sut mae cyfathrebu ag unigolion sydd â nam gwybyddol, a defnyddio strategaethau i roi cymorth iddynt sicrhau canlyniadau a lles cadarnhaol.
- Rhoddir cymorth ac anogaeth barhaus i unigolion i'w cymell neu i'w galluogi i gymryd rhan mewn bywyd bob dydd.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n ceisio cyngor ac asesiadau gan arbenigwyr, lle y bo hynny'n briodol, i unigolion sy'n wynebu anawsterau parhaus a/neu fod eu cyflwr gwybyddol yn gwaethygu. Bydd canlyniad unrhyw asesiad yn sbarduno adolygu'r cynllun personol a'r cymorth a roddir i'r unigolyn.

Bydd unigolion yn cael cymorth i gael hylendid y geg ac iechyd deintyddol effeithiol

- Bydd unigolion yn cael eu hannog i ofalu am eu dannedd a'u ceg a, lle y bydd angen, rhoddir cymorth iddynt wneud hynny.
- Bydd cyflenwadau priodol ar gyfer gofal iechyd y geg ar gael yn rhwydd ac yn cael eu cadw mewn cyflwr da.
- Bydd gofal iechyd y geg yn cael ei fonitro fel rhan o'r camau gofal a gwella dyddiol a gymerir os bydd problemau'n codi.
- Lle y bo hynny'n briodol, rhoddir cymorth i unigolion fanteisio ar brofion iechyd deintyddol rheolaidd neu i ymweld â deintydd os

amheuir eu bod mewn poen neu fod eu dannedd yn pydru.

Rhoddir cymorth priodol i unigolion yn ystod diwrnodau olaf eu hoes

- Lle y bo hynny'n briodol, fel rhan o asesiad y darparwr, bydd darparwyr gwasanaethau'n canfod beth yw dymuniadau a dewisiadau'r unigolyn ynghylch gofal a chymorth ddiwedd eu hoes.
- Bydd y cynllun personol yn adlewyrchu datganiadau ymlaen llaw a phenderfyniadau ymlaen llaw gan gynnwys manylion unrhyw bŵer atwrneiaeth barhaus gyfreithiol sy'n ymwneud ag iechyd a lles.
- Bydd y gofal a'r cymorth a ddarperir yn adlewyrchu unrhyw ganllawiau cenedlaethol cyfredol.
- Bydd unigolion yn cael treulio diwrnodau olaf eu hoes yn y gwasanaeth os dyna yw eu dymuniad, neu gartref, oni fydd rheswm meddygol dros beidio â gwneud hyn.
- Bydd unigolion yn cael cymorth yn eu hystafell eu hunain a bydd modd iddynt gael cwmni pobl eraill sy'n bwysig iddynt yn ôl eu dymuniad.
- Bydd y darparwyr gwasanaethau'n cydweithio ag asiantaethau eraill i ddarparu gofal diwedd oes ac unrhyw ymyriad lliniarol.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 22 - Parhad gofal

- Bydd gan y darparwyr gwasanaethau y staff a'r adnoddau ar gael i ddarparu gwasanaeth yn unol â'r datganiad o ddiben a diwallu anghenion gofal a chymorth unigolyn.
- Bydd unigolion yn adnabod y staff yn y gwasanaeth. Rhoddir gwybod iddynt am newidiadau i'r staff sy'n effeithio arnynt a bydd gweithwyr newydd yn cael eu cyflwyno iddynt fel mater o drefn.
- Bydd trefniadau staffio'n darparu cysondeb o ran gofal a chymorth. Os defnyddir staff llanw, byddant yn gyfarwydd â'r unigolion y byddant yn gofalu amdanynt ac yn rhoi cymorth iddynt, ac yn eu deall yn dda.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 23 - Gwybodaeth

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unigolion yn gallu gwneud penderfyniadau am eu bywydau, a'u bod yn cael cymorth i wneud hyn lle y bo angen.
- Caiff unigolion gyfle a chymorth i'w galluogi i gyfrannu eu barn am sut mae'r gwasanaeth yn cael ei gynnal o ddydd i ddydd.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod trefniadau ar waith sy'n galluogi unigolion i gael gafael ar wasanaethau eiriol perthnasol neu grwpiau hunan-eiriolaeth (os ydynt yn dymuno hynny) a chymorth ar gyfer eu hanghenion cyfathrebu er mwyn eu galluogi i wneud penderfyniadau am eu bywyd eu hunain.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 24 - Iaith a chyfathrebu

- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau drefniadau ar waith i helpu unigolion gyda'u hanghenion iaith a chyfathrebu penodol yn unol â'r datganiad o ddiben. Os bydd angen, bydd hyn yn cynnwys rhoi camau ar waith i sicrhau bod unigolion yn gallu cyfathrebu'n ystyrllon. Mae hyn yn cynnwys:
 - iaith yr unigolyn o ran angen, a'i ddewis iaith;
 - dulliau cyfathrebu ychwanegol fel System Gyfathrebu Cyfnewid Lluniau (PECS), Trin ac Addysgu Plant Awtistig a Phlant ag Anabledd Cyfathrebu Cysylltiedig (TEACCH), Makaton, Iaith Arwyddion Prydain (BSL), lle y bo'n briodol.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n nodi anghenion cyfathrebu unigolyn wrth benderfynu a all y gwasanaeth ddiwallu ei anghenion.
- Gall unigolion ddeall staff pan fyddant yn cyfathrebu â hwy.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod cymhorthion ac offer sydd eu hangen i helpu unigolyn i gyfathrebu ar waith, ar gael yn hwylus, yn cael eu cynnal a'u cadw'n dda a bod staff yn gwybod sut i'w defnyddio.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n cynnig gwasanaeth yn Gymraeg i unigolion sydd â'r Gymraeg yn iaith gyntaf iddynt, neu'n gweithio tuag at gynnig hynny.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 25 - Parch a sensitifrwydd

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau:
 - bod pobl yn gwrando ar unigolion ac yn cyfathrebu â hwy mewn ffordd gwrtais a pharchus ac mai'r gofal a'r cymorth a roddir iddynt yw prif ffocws sylw'r staff;
 - a bod unigolion yn cael eu trin gyda pharch ac yn teimlo bod gwerth yn cael ei roi arnynt.
- Bydd unigolion y mae angen darparu gofal corfforol personol ar eu cyfer yn cael gofal o'r fath mewn ffordd urddasol gan barchu eu dymuniadau personol. Dylid cytuno ar hyn â'r unigolyn a'i gofnodi yn ei gynllun personol.
- Rhoddir anogaeth i unigolion gymryd rhan mewn tasgau bob dydd a chyfrannu eu barn, os dymunant wneud hynny, ynglŷn â'r ffordd y caiff y gwasanaeth ei redeg.
- Darperir offer arbenigol a thechnoleg neu sicrhau eu bod ar gael yn hwylus er mwyn galluogi unigolion i alw am gymorth a galluogi pobl i reoli eu hanghenion eu hunain.

Gofal a Chymorth - Cael gafael ar wasanaethau iechyd a gwasanaethau eraill Rheoliad: 33

Llinell Ymholi 4: Lle mae llety yn cael ei ddarparu, y graddau y mae unigolion yn cael cymorth i gael gafael ar wasanaethau gofal iechyd a gwasanaethau eraill er mwyn cynnal eu hiechyd, eu datblygiad a'u lles yn barhaus. **(Rheoliad 33-18)**

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 33 - Cael gafael ar wasanaethau iechyd a gwasanaethau eraill

- Pan fydd unigolion yn symud i gyfeiriad newydd, bydd darparwyr gwasanaethau'n eu helpu i gofrestru gyda meddyg teulu o ddewis yr unigolyn.
- Os bydd gofyn, darperir cymorth i gael gafael ar wasanaethau ychwanegol gan weithwyr proffesiynol iechyd a pherthynol i iechyd; rhaid gwneud hyn yn brydlon. Mae hyn yn cynnwys gofyn am gymorth ar ran unigolion neu eu helpu i gael gafael ar wasanaethau.
- Rhoddir cymorth i unigolion a chefnogaeth i fynd am brofion iechyd a chyfranogi ynddynt ac mewn gweithgareddau sy'n gysylltiedig â hybu iechyd, lle y bo hynny'n briodol.
- Bydd staff yn ymwybodol o'u rôl hybu iechyd.
- Bydd unigolion yn cael cymorth a chefnogaeth i fynd i apwyntiadau gyda gweithwyr iechyd proffesiynol a phroffesiynau perthynol. Bydd hyn yn cynnwys yn benodol, ond nid y rhain yn unig; gwasanaethau deintyddiaeth, offthalmoleg, lleferydd ac iaith, ffisiotherapi, seicoleg, podiatreg, gwasanaethau iechyd meddwl neu therapiwtig ac unrhyw wasanaethau gofal lliniarol.
- Cedwir cofnodion sy'n berthnasol i ymgynghoriadau proffesiynol (gan gynnwys, lle y bo'n bosibl, unrhyw gamau a gymerwyd yn sgil hyn) a chedwir gohebiaeth berthnasol, lle bo hynny ar gael, i ddarparu cofnod iechyd clir ar gyfer yr unigolyn.
- Os oes nifer o weithwyr proffesiynol yn ymwneud â gofal a chymorth unigolyn, bydd y darparwr gwasanaethau'n sefydlu rolau a chyfrifoldebau ar gyfer atgyfeirio a chynghori. Cofnodir hyn a bydd yn glir i'r unigolyn a'r staff sy'n ymwneud â'r gofal a'r cymorth.
- Bydd unigolion yn cael cymorth i fanteisio ar gyfleusterau ychwanegol, lle bynnag y byddant ar gael, i hybu iechyd a lles neu eu helpu i gyflawni eu canlyniadau personol, er enghraifft, i fynd i ganolfannau hamdden, dosbarthiadau ffitrwydd neu weithgareddau therapiwtig eraill.

Llinell Ymholi 5: Y graddau y mae gan ddarparwyr gwasanaethau y mecanweithiau ar waith i ddiogelu unigolion agored i niwed y maent yn darparu gofal a chymorth ar eu cyfer. **(Rheoliad 26, 27 a 29-31)**

Sut beth yw da***Canllawiau Statudol - Rheoliad 26 – Diogelu - Gofyniad Cyffredinol***

- Pan fyddant yn dechrau defnyddio'r gwasanaeth, rhoddir gwybodaeth i unigolion a'u cynrychiolwyr am ddiogelu, sut mae lleisio pryder, gan ddweud wrthynt fod cymorth ar gael i'w galluogi i wneud hynny.
- Bydd y staff yn gallu cael gafael ar bolisiâu a gweithdrefnau diogelu sydd wedi'u diweddarau.
- Adeg eu sefydlu, bydd y staff yn cael hyfforddiant perthnasol er mwyn eu galluogi i ddeall eu cyfrifoldeb ym maes diogelu ac amddiffyn unigolion agored i niwed. Bydd hyn yn cynnwys trefniadau diogelu mewnol a lleol gan gynnwys sut mae lleisio pryder (chwythu'r chwiban).
- Bydd y staff yn cael eu hyfforddi'n gyson yn unol â'r argymhellion diogelu lleol.
- Bydd y staff yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau unigol am leisio pryder er mwyn sicrhau diogelwch a lles unigolion.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n rhoi cymorth i staff sydd am leisio pryder ynghylch diogelu (chwythu'r chwiban).
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n gweithio mewn partneriaeth ag asiantaethau a gweithwyr proffesiynol perthnasol eraill i asesu a rheoli risg i unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth a chymryd rhan yn y broses ddiogelu.
- Bydd cofnodion ynghylch atgyfeiriadau a chanlyniadau diogelu'n cael eu cadw er mwyn gallu goruchwyllo diogelu o fewn y gwasanaeth a chraffu arno. Rhaid i'r rheolwr a'r unigolyn cyfrifol oruchwyllo oedolion/plant agored i niwed a rhaid i hynny ddigwydd o fewn y strwythur llywodraethu gan sefydlu trefniadau goruchwyllo ar lefel y bwrdd.
- Bydd y darparwr gwasanaeth yn sicrhau bod canlyniadau sy'n codi wrth atgyfeirio unrhyw achos yn ymwneud â diogelwch yn cael eu cyfleu i'r unigolyn mewn dull sy'n briodol i'w oed a lefel ei ddealltwriaeth, gan ystyried ei gyflwr penodol ac unrhyw nam o ran cyfathrebu. Caiff hyn ei gyfleu i unrhyw gynrychiolwyr hefyd (os yw'n briodol).

Canllawiau Statudol - Rheoliad 27 - Polisiâu a Gweithdrefnau

- Mae polisi a gweithdrefn ddiogelu gyfredol ar waith.
- Bydd y polisiâu a'r gweithdrefnau diogelu yn unol â'r ddeddfwriaeth gyfredol, canllawiau cenedlaethol a gweithdrefnau diogelu lleol ar gyfer oedolion a phlant.
- Bydd y polisi a'r gweithdrefnau diogelu'n cynnwys rolau unigol a chyfrifoldebau staff a phobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth o ran nodi, derbyn a riportio honiadau o gam-drin, esgeulustod neu driniaeth amhriodol neu amheuaeth o gam-drin, esgeulustod neu driniaeth amhriodol. Bydd hyn yn cynnwys cyfarwyddiadau i'r staff am y camau i'w cymryd a'r mecanweithiau ar gyfer cyfeirio pobl at yr awdurdod lleol ac at bartneriaid ac asiantaethau perthnasol eraill.

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod defnyddwyr gwasanaethau yn gwybod am eu hawl i gael gwasanaethau eiriolaeth broffesiynol annibynnol.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 29 – Y defnydd priodol o reolaeth ac ataliaeth

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod dull gweithredu cadarnhaol ac adeiladol yn cael ei fabwysiadu i roi cymorth gydag ymddygiad unigolyn. Bydd unrhyw strategaethau neu gamau a gymerir i roi cymorth gydag ymddygiad yr unigolyn yn gyson â–
 - diwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolyn,
 - lles unigolion eraill y darperir gofal a chymorth iddynt.
- Mae polisi ar waith er mwyn defnyddio dulliau rheoli, atal neu gyfyngu yn briodol sy'n adlewyrchu'r canllawiau cenedlaethol cyfredol.
- Bydd staff yn ymwybodol o'r polisi ynghylch defnyddio rheolaeth ac ataliaeth, ac yn deall ac yn dilyn y polisi hwn.
- Fel rhan o'u rhaglen sefydlu, bydd staff yn cael hyfforddiant ar gymorth ymddygiad sy'n berthnasol i'w rôl er mwyn sicrhau mai dim ond pan fydd hynny'n gwbl angenrheidiol a phan na fydd dewis arall y defnyddir unrhyw ddulliau rheoli neu atal, a hynny yn unol â'r canllawiau cenedlaethol cyfredol.
- Bydd staff yn cael y wybodaeth ddiweddaraf am y polisi a'r gweithdrefnau yn unol ag unrhyw newidiadau i ganllawiau a deddfwriaeth.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau, os defnyddir dull o reoli neu atal, eu bod yn gallu cadarnhau ei fod:
 - ond yn cael ei ddefnyddio fel rhan o ddull rhagweithiol i roi cymorth ar gyfer ymddygiad;
 - yn gymesur â'r risg o niwed a difrifoldeb y niwed hwnnw i'r sawl sy'n defnyddio'r gwasanaeth neu i rywun arall;
 - yn ystyried yr asesiad o anghenion yr unigolyn a'i allu i gydsynio i driniaeth o'r fath;
 - yn dilyn y ddeddfwriaeth a'r canllawiau cyfredol.
- Os na fydd gan unigolyn alluedd meddyliol i gydsynio â'r trefniadau ar gyfer ei ofal a'r cymorth iddo, rhaid i ddarparwyr gwasanaethau ddilyn yr egwyddorion a'r darpariaethau statudol yn Neddf Galluedd Meddyliol 2005 a Threfniadau Diogelu Rhag Colli Rhyddid, lle y bo hynny'n briodol. Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unrhyw weithredoedd o ofal a chymorth yn digwydd er budd pennaf yr unigolyn a bod awdurdod cyfreithiol ar waith os bydd angen hynny.
- Dylai darparwyr gwasanaethau a'r staff fonitro ac adolygu'n rheolaidd yr agwedd at ddulliau rheoli neu atal a'r ffordd y caiff y dulliau hyn eu defnyddio, gan adrodd am hyn o fewn eu fframwaith llywodraethu. Mae hyn yn cynnwys:
 - manylion y digwyddiad a'r camau a gymerwyd i ymateb iddo;
 - digon o fanylion er mwyn gallu dadansoddi ac adolygu anghenion gofal a chymorth yr unigolyn yn ogystal â llywio adolygiad ehangach o'r gwasanaethau a ddarperir hefyd.
- Bydd cofnodion ar ddefnyddio dulliau rheoli ac atal yn cael eu hadolygu, a bydd adrodd yn eu cylch o fewn yr adolygiad o

ansawdd gofal.

- Bydd darparwyr llety diogel yn gweithredu'n unol â thelerau'r Gorchymyn Llety Diogel a wneir gan y llys.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 30 – Gwaharddiad ar y defnydd o gosb gorfforol – cyfeiriwch at Reoliad 30

Canllawiau Statudol - Rheoliad 31 – Amddifadu o Ryddid

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n gweithredu bob amser yn unol â Deddf Galluedd Meddyliol 2005 a Threfniadau Diogelu Rhag Colli Rhyddid yn ogystal â Chod Ymarfer Deddf Galluedd Meddyliol 2005 a Chod Ymarfer atodol Trefniadau Diogelu Rhag Colli Rhyddid.
- Bydd staff yn cael eu hyfforddi ar adegau priodol ac yn unol ag unrhyw newidiadau i ganllawiau a deddfwriaeth i ddeall eu cyfrifoldeb yn unol â Deddf Galluedd Meddyliol 2005 a Threfniadau Diogelu Rhag Colli Rhyddid.

Llinell Ymholi 6: Y graddau y mae'r gwasanaeth yn hybu arferion hylan ac yn rheoli risg haint. (Rheoliad 56)

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 56 - Hylendid a rheoli heintiau

- Bydd polisïau a gweithdrefnau ar waith sy'n hyrwyddo hylendid ac sy'n ystyried y ddeddfwriaeth a'r canllawiau cyfredol, er enghraifft y rheini sy'n ymwneud â'r canlynol:
 - trin bwyd;
 - golchi dwylo;
 - trefniadau glanhau a golchi dillad (lle y bo hynny'n berthnasol)
- Bydd y staff yn ymwybodol o'r polisïau a'r gweithdrefnau sy'n berthnasol i'w rôl a byddant wedi'u hyfforddi i ddeall arferion gweithio diogel i sicrhau hylendid ac atal haint.
- Mewn gwasanaethau sy'n seiliedig ar lety:
 - bydd rhaglenni glanhau ar waith, gyda staff ac offer priodol ar gyfer y gofal a'r cymorth a ddarperir, i sicrhau bod safonau hylendid yn cael eu cynnal;
 - bydd systemau'n cael eu sefydlu i fonitro lefelau glendid ac i gymryd camau os gwelir bod diffygion.
 - bydd systemau ar waith i oruchwylio a monitro safonau hylendid.
- Darperir offer sy'n berthnasol i'r datganiad o ddiben i gynnal safonau hylendid uchel, er enghraifft:
 - mewn cartrefi gofal, cyfleusterau golchi dillad a golchi dwylo sydd ar gael yn hwylus ac wedi'u lleoli'n briodol;
 - ym mhob gwasanaeth, bod dillad gwarchod, menig a ffedogau ar gael.
- Bydd gan y darparwr gwasanaethau bolisïau a gweithdrefnau ar waith sy'n bodloni gofynion yr awdurdodau rheoleiddio perthnasol er mwyn sicrhau iechyd a diogelwch unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, staff ac ymwelwyr.
- Bydd gweithdrefnau ar gyfer rheoli gwastraff peryglus yn cyflawni gofynion deddfwriaeth a chanllawiau lechyd a Diogelwch perthnasol.
- Bydd polisïau a gweithdrefnau ar waith i atal heintiau ac i atal heintiau rhag lledaenu, yn unol ag unrhyw ddeddfwriaeth a chanllawiau cenedlaethol cyfredol. Mae hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol:
 - ymdrin â gwastraff clinigol a'i waredu'n ddiogel;
 - ymdrin â gollyngiadau;
 - darparu dillad gwarchod;
 - golchi dwylo.
- Bydd yr offer a ddarperir ar gyfer glanhau a dadhalogi yn addas i fodloni gofynion y ddeddfwriaeth a'r canllawiau cyfredol ac yn berthnasol i'r datganiad o ddiben. Bydd yr offer:

- yn hawdd cael gafael arno;
- yn cael ei lanhau a'i ddadhalogi ar ôl ei ddefnyddio bob tro'n unol â'r ddeddfwriaeth a'r canllawiau cyfredol a chyfarwyddiadau'r gweithgynhyrchwyr.

Llinell Ymholi 7: Y graddau y mae gan y gwasanaeth systemau diogel ar gyfer rheoli meddyginiaethau. (Rheoliad 58)

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 58 - Meddyginiaethau

- Bydd polisi a gweithdrefn meddyginiaeth ar waith yn unol ag unrhyw ddeddfwriaeth a chanllawiau cenedlaethol cyfredol. Bydd hyn yn cynnwys y systemau sydd ar waith i reoli a goruchwyllo'r gwaith o archebu, ail-archebu, storio (meddyginiaeth sy'n cael ei rheoli a heb ei rheoli), gweinyddu (gan gynnwys gweinyddu'n gudd), cysoni, cofnodi, a gwaredu meddyginiaethau.
- Wrth storio a gweinyddu meddyginiaethau, cedwir at ganllawiau cenedlaethol statudol ac anstatudol.
- Bydd trefniadau ar waith i gynorthwyo'r unigolyn i reoli ei feddyginiaeth yn annibynnol, ac i hybu hynny, gan gynnwys cysylltu â gweithwyr proffesiynol perthnasol er mwyn galluogi hyn.
- Os bydd meddyginiaeth yn cael ei gweinyddu'n gudd, bydd hyn yn cael ei wneud yn unol â'r canllawiau arfer gorau cyfredol.
- Cyn rheoli, gweinyddu neu gynorthwyo unigolion i reoli eu meddyginiaeth eu hunain, bydd staff yn cael hyfforddiant a byddant yn gymwys i wneud hynny.
- Bydd systemau ar waith i sicrhau bod trefniadau rheoli meddyginiaethau'n cael eu goruchwyllo a'u harchwilio.
- Os bydd staff yn ysgwyddo gweithgareddau wedi'u dirprwyo gan weithwyr proffesiynol eraill i reoli meddyginiaethau, bydd hyn yn gyson ag unrhyw ganllawiau cenedlaethol cyfredol a/neu godau ymarfer proffesiynol.

Llinell Ymholi 8: Y graddau y mae gan y gwasanaeth ddigon o gyflenwadau ar gyfer ei anghenion gofal a chymorth. **(Rheoliad 55)**

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 55 - Cyflenwadau

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod digon o gyflenwadau ar gael i fodloni'r ansawdd gofal uchel sy'n ofynnol i helpu unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol.
- Rhoddir cymorth i unigolion gael gafael ar gyflenwadau personol lle y bo hynny'n berthnasol.
- Bydd trefniadau ar waith i oruchwyllo ac adolygu'r cyflenwadau sy'n ofynnol gan y gwasanaeth. Mae hyn yn cynnwys cynlluniau wrth gefn rhag ofn y bydd argyfwng

Llinell Ymholi 9: Y graddau y mae'r darparwr gwasanaethau'n rhoi trefniadau llywodraethu ar waith i helpu i sicrhau bod y gwasanaeth yn gweithredu'n hwylus ac i sicrhau bod sylfaen gadarn ar gyfer darparu gofal a chymorth o ansawdd da i unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth er mwyn eu galluogi i gyflawni eu canlyniadau personol. **(Rheoliad 6, 9/10 a 12)**

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 6 - Gofynion mewn perthynas â darparu'r gwasanaeth

- Mae gan y darparwyr gwasanaethau drefniadau clir i oruchwylio a llywodraethu'r gwasanaeth er mwyn sefydlu, datblygu a gwreiddio diwylliant sy'n sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth ac sy'n bodloni gofynion y Rheoliadau hyn. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol:
 - polisiau a gweithdrefnau i gyflawni nodau'r datganiad o ddiben ac i roi pobl yng nghanol y gwasanaeth;
 - systemau i asesu, cynllunio gofal, monitro ac adolygu sy'n cefnogi ymarfer yn seiliedig ar dystiolaeth ac yn galluogi unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol;
 - prosesau i sicrhau bod gofal yn cael ei ddarparu mewn ffordd gyson a dibynadwy;
 - trefniadau staffio diogel, wedi'u hategu gan ddatblygiad proffesiynol, i fodloni anghenion gofal a chymorth unigolion;
 - systemau ansawdd ac archwilio i adolygu cynnydd a llywio'r ffordd y datblygir y gwasanaeth;
 - ymagwedd ragweithiol at gyfle cyfartal ac amrywiaeth;
 - eiddo, cyfleusterau ac offer addas a hygyrch.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 9/10 - Gofynion mewn perthynas â'r unigolyn cyfrifol

- Bydd gan ddarparwyr gwasanaeth systemau a phrosesau ar waith i gynnal trafodaethau ffurfiol a rheolaidd gyda'r unigolyn cyfrifol, ac i roi cymorth iddo.
- Bydd y darparwyr gwasanaethau'n rhoi cymorth i'r unigolyn cyfrifol ddilyn hyfforddiant sy'n ei alluogi i gyflawni ei rôl yn effeithiol a chyflawni nodau'r gwasanaeth fel y maent yn y datganiad o ddiben ac yn unol â'r canllawiau ymarfer a argymhellir gan Gofal Cymdeithasol Cymru. Mae hyfforddiant ar gyfer unigolion cyfrifol yn cynnwys y canlynol:
 - fframwaith deddfwriaethol a gofynion;
 - dyletswyddau penodol unigolyn cyfrifol;
 - perfformiad gwasanaeth a rheoli ansawdd;
 - siapio diwylliant gwasanaeth, ac ati.
- Os bydd unigolyn cyfrifol wedi methu â chyflawni ei rôl bydd y darparwr gwasanaethau'n hysbysu rheoleiddiwr y gwasanaeth

am unrhyw gamau a gymerwyd a, lle y bo hynny'n berthnasol, yn ei gynghori ynghylch y trefniadau ar gyfer dynodi rhywun yn ei le.

- Os na fydd unigolyn cyfrifol neu os nad yw'r unigolyn cyfrifol yn gallu cyflawni ei ddyletswyddau am ba bynnag reswm, er enghraifft am ei fod yn absennol o'i rôl oherwydd salwch, bydd y darparwr gwasanaeth yn sicrhau bod y cyfrifoldeb dros orchwyllo'r gwaith o reoli'r gwasanaeth, fel y nodir yn rhannau 16 i 20 y Rheoliadau, yn cael ei fodloni.
- [Os mai unigolyn yw'r darparwr gwasanaeth] Os nad yw'r unigolyn cyfrifol yn gallu cyflawni ei ddyletswyddau am ba bynnag reswm, er enghraifft am ei fod yn absennol o'i rôl oherwydd salwch, bydd yr unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod trefniadau amgen ar waith i sicrhau y bodlonir gofynion rheoliad 10(3).

Canllawiau Statudol - Rheoliad 12 - Gofynion i ddarparu'r gwasanaeth yn unol â pholisïau a gweithdrefnau

- Mae gan ddarparwyr gwasanaethau y polisïau a'r gweithdrefnau ar waith fel sy'n ofynnol gan y Rheoliadau, os yw hynny'n briodol ac yn berthnasol i'r gwasanaeth.
- Bydd y polisïau a'r gweithdrefnau yn gymesur â'r gwasanaeth sy'n cael ei ddarparu yn unol â'r datganiad o ddiben.
- Polisïau a gweithdrefnau:
 - yn unol ag unrhyw ddeddfwriaeth a chanllawiau cenedlaethol cyfredol;
 - yn cynnig arweiniad i staff i sicrhau bod y gwasanaethau yn cael eu darparu yn unol â'r datganiad o ddiben;
 - yn gosod gofynion a fydd yn rhoi gwybod i unigolion a'u cynrychiolwyr am sut darperir y gwasanaeth.
- Bydd y polisïau, y gweithdrefnau a'r arferion yn cael eu hadolygu a'u diweddarau yng ngoleuni newidiadau i arferion, deddfwriaeth sy'n newid ac argymhellion ynglŷn â'r arferion gorau.
- Bydd cyfle i'r staff a'r unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth ymwneud â datblygu polisïau a gweithdrefnau.
- Os bydd y datganiad o ddiben yn newid, bydd y polisïau a'r gweithdrefnau'n cael eu hadolygu a'u diweddarau i adlewyrchu'r newidiadau.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod staff yn gallu cael gafael ar y polisïau a'r gweithdrefnau sy'n help iddynt sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i unigolion, a'u bod yn gwybod am y polisïau a'r gweithdrefnau hynny ac yn eu deall.
- Bydd yr holl bolisïau a gweithdrefnau ar gael i'r unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, i'w cynrychiolwyr a, lle y bo hynny'n briodol, i'r awdurdodau perthnasol sy'n lleoli ac i'r comisiynwyr.
- Bydd y polisïau a'r gweithdrefnau ar fformat hygyrch i'r unigolyn, a darperir cymorth i helpu unigolion i'w deall.
- Bydd systemau ar gyfer monitro a gwella'n cynnwys y rheini sy'n sicrhau bod y gwasanaethau'n cael eu cynnal yn unol â'r polisïau a'r gweithdrefnau.
- Lle mae'r gwasanaeth yn cynnwys darparu llety i blant, mae'r polisi a'r gweithdrefnau sy'n ymwneud â rheoliad 12(2) yn cynnwys:

- rolau a chyfrifoldebau unigol y staff a'r bobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth o ran nodi, derbyn ac adrodd ar honiadau o fwlio.
- rolau a chyfrifoldebau unigol y staff a'r bobl eraill sy'n gweithio i'r gwasanaeth o ran rhoi gwybod pan fydd plentyn yn absennol heb ganiatâd.
- cyfarwyddiadau i'r staff am y camau i'w cymryd, mewn achosion o'r fath, a'r mecanweithiau ar gyfer cyfeirio pobl at bartneriaid ac asiantaethau perthnasol.

Llinell Ymholi 10: Y graddau y mae'r gwasanaeth yn cael ei ddarparu yn unol â'r datganiad o ddiben. (Rheoliad 7)

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 7 - Datganiad o Ddiben

- Mae'r datganiad o ddiben yn hanfodol i'r gwasanaeth. Dylai:
 - ddisgrifio'n gywir y gwasanaeth a ddarperir;
 - dweud ymhle a sut darperir y gwasanaethau hyn;
 - nodi'r trefniadau i gefnogi sut caiff y gwasanaethau eu darparu.
- Rhaid iddo gynnwys y wybodaeth sydd yn Rheoliadau Gwasanaethau Rheoleiddiedig (Cofrestru) (Cymru) 2017.
- Wrth baratoi datganiad o ddiben, rhaid i'r darparwr gwasanaeth ystyried unrhyw ganllawiau ynghylch datganiad o ddiben a ddarperir gan Lywodraeth Cymru neu'r rheoleiddiwr gwasanaeth.
- Ar gyfer gwasanaethau sy'n seiliedig ar lety, darperir datganiad o ddiben ar gyfer pob man/lleoliad lle darperir gwasanaeth.
- Ar gyfer gwasanaethau cymorth cartref, bydd datganiad o ddiben yn cael ei ddarparu ar gyfer pob man y darperir gwasanaethau ynddo, ohono neu mewn cysylltiad ag ef.
- Bydd darparwyr gwasanaethau yn adolygu ac yn diweddarau'r datganiad o ddiben bob blwyddyn, o leiaf, neu pan fydd newidiadau'n cael eu gwneud i'r gwasanaeth a ddarperir.
- Os bwriedir newid y gwasanaeth a ddarperir, bydd y datganiad o ddiben yn cael ei ddiweddarau i adlewyrchu'r newid hwnnw. Bydd y darparwr yn rhoi gwybod i'r unigolion hynny a nodir yn rheoliad 7(6) o leiaf 28 diwrnod cyn gwneud y newidiadau. Dyma ambell enghraifft o hyn:
 - os bydd gwasanaeth nad yw'n darparu gofal nyrsio'n bwriadu darparu gofal nyrsio;
 - os darperir gwasanaethau arbenigol ychwanegol;
 - os bwriedir rhoi'r gorau i ddarparu gwasanaeth penodol y cyfeirir ato yn y datganiad o ddiben; neu
 - newidiadau i'r trefniadau staffio arferol neu lefelau fel sydd wedi'i nodi yn y datganiad o ddiben sy'n bodoli'n barod.
- Os bydd bwriad i newid y gwasanaeth sy'n cael ei ddarparu a hynny ar unwaith, h.y. o fewn y cyfnod hysbysu o 28 diwrnod (fel sy'n ofynnol o dan reoliad 7(3)), er enghraifft mewn ymateb i gais brys, rhaid i'r darparwr:
 - hysbysu rheoleiddiwr y gwasanaeth ar unwaith (a lle y bo'n ymarferol, cyn gwneud y newid);
 - diweddarau'r datganiad o ddiben er mwyn adlewyrchu'r newid a hynny'n ddi-oed, a darparu copi i reoleiddiwr y gwasanaeth.
- Os cynigir newid yn y datganiad o ddiben, bydd y darparwr gwasanaethau'n bodloni rheoleiddiwr y gwasanaeth ei fod yn gallu darparu'r gwasanaethau a gynigir drwy, er enghraifft, roi rhagor o wybodaeth neu drefnu ymweliad gan y rheoleiddiwr â'r gwasanaeth (lle y bo hynny'n briodol).

- Os caiff y datganiad o ddiben ei ddiweddarau, cedwir cofnod o'r fersiwn a'r dyddiad diwygio.
- Bydd copi o'r datganiad o ddiben ar gael yn rhwydd i unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, i'r staff ac i unrhyw gynrychiolydd a fydd o bosibl yn gofyn amdano.

Llinell Ymholi 11: Y graddau y mae trefniadau ar waith i sicrhau bod y gwasanaeth yn cael ei oruchwylio'n effeithiol, drwy brosesau sicrhau ansawdd parhaus sy'n adolygu safonau gofal a chydymffurfiaeth â rheoliadau a bod y wybodaeth a'r safbwyntiau a gesglir yn cael eu defnyddio er mwyn datblygu a gwella'r gwasanaeth yn barhaus. **(Rheoliad 8, 66, 73-76 a 79-81)**

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 8 - Gofynion mewn perthynas â monitro a gwella

- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau systemau a phrosesau ar waith i fonitro, adolygu a gwella ansawdd y gofal a'r cymorth. Bydd hyn yn cynnwys nodi:
 - pwy sy'n gyfrifol am sicrhau bod hyn yn cael ei wneud;
 - sut bydd hyn yn cael ei wneud;
 - pa mor aml mae hyn yn digwydd;
 - trefniadau er mwyn i'r unigolyn cyfrifol adrodd wrth reoleiddiwr y gwasanaeth.
- Bydd canlyniad unrhyw adolygiad yn cael ei ddadansoddi a'i adolygu gan bobl sydd â'r wybodaeth, y sgiliau a'r cymhwysedd priodol i ddeall ei arwyddocâd ac i gymryd camau i sicrhau bod pethau'n gwella. Bydd darparwyr gwasanaethau'n ceisio cyngor proffesiynol/arbenigol yn ôl yr angen ac yn brydlon i helpu i sicrhau gwelliannau.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n gallu dangos sut maent:
 - wedi dadansoddi'r wybodaeth a gasglwyd ac ymateb iddi;
 - wedi defnyddio'r wybodaeth i wella pethau.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n monitro'r cynnydd o'i gymharu â chynlluniau i wella ansawdd a diogelwch gwasanaethau ac yn cymryd camau priodol ar unwaith oni lwyddir i sicrhau'r cynnydd disgwylidig.
- Bydd y systemau a'r prosesau'n cael eu hadolygu'n barhaus i sicrhau eu bod yn galluogi'r darparwr gwasanaethau i weld ymhle y mae neu y gallai rhywbeth amharu ar ansawdd a/neu ddiogelwch gwasanaethau ac i alluogi ymateb prydlon priodol.
- Fel rhan o'r broses adolygu ansawdd, bydd darparwyr gwasanaethau:
 - yn annog adborth;
 - yn ceisio barn y bobl berthnasol a restrir yn rheoliad 8(2) yn rheolaidd am ansawdd y gofal a'r cymorth;
 - yn gallu dangos eu bod wedi gwneud hyn a rhoi dadansoddiad o'r adborth y maent wedi'i gael.
- Bydd y dulliau a ddefnyddir i gysylltu â'r sawl a restrir yn rheoliad 8(2), ac i gael eu barn, yn briodol i'w hoed, lefel eu dealltwriaeth ac yn ystyried eu cyflwr penodol a/neu unrhyw nam o ran cyfathrebu. Mae cyfranogiad plant yn unol â chanllawiau cenedlaethol.
- Defnyddir gwybodaeth a gesglir drwy'r systemau ansawdd ac archwilio i ddatblygu'r adroddiad adolygu ansawdd gofal yn unol â

rheoliad 80(4).

Canllawiau Statudol - Rheoliad 66 - Goruchwylio'r gwaith o reoli'r gwasanaeth

- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn dilyn y systemau a'r prosesau a ragnodwyd gan y darparwr gwasanaethau er mwyn galluogi goruchwyliaeth briodol dros reolaeth, ansawdd, diogelwch ac effeithiolrwydd y gwasanaeth. Bydd hyn yn cynnwys sicrhau bod y gwasanaeth yn gwneud y canlynol, ond nid dim ond hynny:
 - canolbwyntio ar les a chanlyniadau personol unigolion;
 - gwrando ar unigolion;
 - ymateb yn gadarnhaol i unrhyw bryderon neu gwynion;
 - sicrhau nad yw unigolion yn cael eu rhoi mewn perygl diangen;
 - sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i unigolion;
 - cyflawni'r datganiad o ddiben;
 - cyflogi nifer ddigonol o staff sydd wedi'u hyfforddi, sy'n gymwys ac yn fedrus i gyflawni eu rôl;
 - bod gan y gwasanaeth ddigon o adnoddau, cyfleusterau ac offer.
- Bydd gan yr unigolyn cyfrifol systemau i adolygu ac asesu sut mae'r rheolwr yn rhoi camau ar waith a nodwyd yng nghanfyddiadau adroddiadau sicrhau ansawdd mewnol ac arolygu allanol, o fewn yr amserlenni a bennwyd.
- Bydd llinellau atebolrwydd, dirprwyo a chyfrifoldeb clir ar gael yn ysgrifenedig rhwng yr unigolyn cyfrifol a'r rheolwr (heblaw mai'r rheolwr yw'r unigolyn cyfrifol hefyd).
- Bydd trefniadau ar waith i'r rheolwr allu cysylltu'n uniongyrchol â'r unigolyn cyfrifol yn ogystal â'r cyfle i gyfarfod yn ffurfiol fel rhan o adolygiadau ansawdd yr unigolyn cyfrifol (heblaw mai'r rheolwr yw'r unigolyn cyfrifol hefyd).
- Bydd trefniadau ar waith i sicrhau bod y rheolwr yn cael cymorth drwy ei oruchwylio a'i hyfforddi, a rhoi cyfle iddo feddu ar sgiliau ar gyfer ei ddatblygiad proffesiynol sy'n gefn iddo yn ei rôl.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 73 - Ymweliadau

- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn ymweld â'r gwasanaeth yn bersonol i fonitro perfformiad y gwasanaeth yng nghyswllt ei ddatganiad o ddiben ac i lywio'r broses oruchwylio ac adolygu ansawdd y gofal. Bydd yr ymweliad yn cynnwys y canlynol:
 - Siarad, gyda chydysyniad ac yn breifat, ag unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, eu cynrychiolwyr (os yw'n berthnasol) a staff. Ar gyfer gwasanaethau cymorth cartref, gall hyn gynnwys ymweld â sampl cynrychioladol o unigolion yn eu cartrefi eu hunain.
 - Archwilio'r eiddo, y dewis o gofnodion o ddigwyddiadau ac unrhyw gofnodion o gwynion.
- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod systemau ar waith i ddarparu tystiolaeth bod ymweliadau wedi'u logio a'u cofnodi.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 74 - Goruchwylio digonolrwydd adnoddau

- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod systemau a phrosesau ar waith sy'n ei alluogi i gasglu gwybodaeth am y gwasanaeth ac unrhyw feysydd lle y gall fod angen arsylwi/ystyriaeth fwy gofalus a/neu wella. Mae hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol:
 - trosiant staff;
 - lefelau salwch staff;
 - cwynion;
 - materion diogelu;
 - adroddiadau arolygu gan reoleiddiwr y gwasanaeth,
 - canlyniadau arolygiadau a/neu adroddiadau gan asiantaethau perthnasol, h.y. yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch, Yr Asiantaeth Safonau Bwyd a'r gwasanaeth tân.
- Bydd gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas i roi gwybod ar unwaith i'r darparwr gwasanaethau os bydd y gwasanaeth:
 - yn methu â chydymffurfio â pholisïau a gweithdrefnau;
 - yn methu cyflawni neu roi sylw i faterion a godwyd mewn adroddiadau arolygu neu os na all wneud hynny;
 - yn cael ei ddarparu mewn ffordd sy'n groes i'r datganiad o ddiben.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 75 - Adroddiadau eraill i'r darparwr gwasanaeth

- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith i roi gwybod i'r darparwr gwasanaethau yn unol â gofynion Rheoliadau 75 a 80 (4).
- Bydd gan yr unigolyn cyfrifol system ar waith i gyflwyno adroddiadau i'r darparwr gwasanaethau sy'n adlewyrchu'n gywir ansawdd a pherfformiad y gwasanaeth yn gyffredinol. Bydd hyn yn cynnwys trefniadau i'r unigolyn cyfrifol roi adborth ac i roi gwybod am unrhyw faterion brys y mae gofyn cymryd camau yn eu cylch ar unwaith. Mae hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol:
 - marwolaeth annisgwyl neu heb esboniad unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth;
 - argyfwng naturiol;
 - afreoleidd-dra ariannol;
 - achosion sylweddol o haint;
 - pryderon sylweddol a godwyd gan reoleiddiwr y gwasanaeth neu'r comisiynwyr;
 - unrhyw ddigwyddiad, sy'n effeithio ar y staff sydd ar gael.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 76 - Ymgysylltu ag unigolion ac eraill

- Bydd gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas i alluogi adborth ar bob agwedd ar y gwasanaeth a ddarperir a sicrhau bod y trefniadau hyn yn hygyrch, ac yn ystyried barn pob un o'r rheini a restrir o dan reoliad 76(1).
- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod y dulliau a ddefnyddir i gysylltu ag unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, ac i gael eu barn, yn briodol i'w hoed, lefel eu dealltwriaeth ac yn ystyried unrhyw gyflwr penodol neu angen o ran cyfathrebu.
- Bydd gan yr unigolyn cyfrifol berthynas gadarnhaol â phobl y tu allan i'r gwasanaeth, a bydd ar gael yn hwylus i'r bobl hynny. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol:
 - teuluoedd neu gynrychiolwyr enwebedig;
 - comisiynwyr;
 - rheoleiddwyr;
 - cyrff proffesiynol.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 79 - Dyletswydd i sicrhau bod polisiau a gweithdrefnau yn gyfredol

- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith i adolygu polisiau a gweithdrefnau yn unol â rheoliad 12 a 79.
- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith fel bod staff yn gallu cael gafael ar y polisiau a'r gweithdrefnau i'w helpu i sicrhau'r canlyniadau gorau posibl i unigolion, a'u bod yn gwybod am y polisiau a'r gweithdrefnau hynny ac yn eu deall.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 80 - Adolygiad o ansawdd y gofal

- Bydd gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas ar waith i asesu, monitro a gwella ansawdd a diogelwch y gwasanaeth. Mae hyn yn cynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol:
 - casglu a dadansoddi'r adborth gan y rheini a restrir o dan rheoliad 76(1);
 - materion a gwersi a ddysgwyd wrth ddadansoddi cwynion a materion diogelu;
 - patrymau a thueddiadau a welwyd drwy ddadansoddi digwyddiadau neu ddamweiniau a fu bron â digwydd, er enghraifft cwympo neu wallau wrth roi meddyginiaeth;
 - canlyniad unrhyw adroddiadau arolygu gan reoleiddiwr y gwasanaeth;
 - canlyniad ymweliadau gan yr unigolyn cyfrifol i fonitro'r gwasanaeth; archwiliadau o gyfrifol.
- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod systemau a phrosesau archwilio ar gyfer monitro'r gwasanaeth yn rhoi tawelwch meddwl bod y gwasanaeth yn darparu gofal o safon uchel, yn cyflawni'r canlyniadau gorau posibl i unigolion ac yn gwella'u lles.
- Bydd gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas ar waith i sicrhau bod systemau a phrosesau yn cael eu hadolygu'n rheolaidd i alluogi'r unigolyn cyfrifol i weld ymhle y mae neu y gallai ansawdd a/neu ddiogelwch gwasanaethau fod dan fygythiad, gan

ymateb yn briodol ac yn ddi-oed.

- Bydd gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas ar waith i sicrhau y cydnabyddir pob adborth, a'i gofnodi ac ymateb iddo fel sy'n briodol.
- Bydd gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas ar waith i sicrhau bod meysydd dysgu yn sgil cwynion, diogelu a chwythu'r chwiban yn cael eu rhannu gyda'r staff i wella'r gwasanaeth ac i annog arferion diogel a thosturiol ym maes gofal.
- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod meysydd dysgu yn cael eu dadansoddi a bod argymhellion yn cael eu gwneud i'r darparwr gwasanaethau ynghylch sut ac ymhle y gellir gwella ansawdd a diogelwch y gwasanaeth. Bydd yr adroddiad, sy'n cynnwys y wybodaeth sydd wedi bod yn sail iddo (yn ymwneud â'r meysydd hynny a nodir uchod) yn llywio neu'n ffurfio rhan o'r datganiad cydymffurfio i'w cynnwys yn natganiad blynyddol y darparwr gwasanaethau.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 81 - Datganiad o gydymffurfedd â'r gofynion o ran safonau gofal a chymorth

- Bydd yr unigolyn cyfrifol wedi paratoi'r wybodaeth a ddarperir yn y datganiad cydymffurfio a datganiad blynyddol y darparwr gwasanaethau, a bydd yn atebol am ei hansawdd a'i chywirdeb.

Llinell Ymholi 12: Y graddau y mae'r darparwr gwasanaeth yn goruchwyllo trefniadau ariannol a'r buddsoddiad yn y gwasanaeth fel ei fod yn gynaliadwy yn ariannol ac yn cynorthwyo pobl i fod yn ddiogel ac i gyflawni eu canlyniadau personol. **(Rheoliad 11)**

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 11 - Gofynion mewn perthynas â chynaliadwyedd ariannol y gwasanaeth

- Bydd systemau ar waith i sicrhau bod gwaith cynllunio ariannol, monitro'r gyllideb a rheolaeth ariannol yn cael ei wneud yn effeithiol.
- Bydd systemau ar waith i sicrhau sefydlogrwydd ariannol a diogelu'r defnyddiwr yn unol ag unrhyw ganllawiau cenedlaethol a rheoliadau ariannol.
- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau yr adnoddau ariannol sydd eu hangen i ddarparu ac i barhau i ddarparu'r gwasanaethau a ddisgrifir yn y datganiad o ddiben ac er mwyn bodloni gofynion y rheoliad.
- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau yswiriant priodol a threfniadau digolledu priodol i warchod rhag rhwymedigaethau posibl yn sgil marwolaeth, anaf, neu achosion eraill, colled neu ddifrod i eiddo, a risgiau ariannol eraill.
- Os na fydd cyfrifon archwiliedig ar gael, bydd cyfrifon blynyddol yn cael eu cwblhau gan gyfrifydd cymwys at bwrpas rheoleiddio ac archwilio.
- Mae'r cyfrifon yn dangos bod y gwasanaeth yn ariannol hyfyw ac yn debygol o fod â digon o arian i barhau i ddarparu gwasanaeth fel y nodir yn ei ddatganiad o ddiben.

Llinell Ymholi 13: Y graddau y mae'r darparwr gwasanaeth yn gweithredu diwylliant o fod yn agored, yn ddiwyll ac yn onest ar bob lefel ac yn sicrhau bod achosion posibl o wrthdaro buddiannau yn cael eu rheoli mewn ffordd agored. **(Rheoliad 13, 63, 83)**

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 13 - Dyletswydd gonestrwydd (darparwr gwasanaeth)

- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau bolisïau a gweithdrefnau ar waith a fydd yn gefn i ddiwylliant o fod yn agored ac yn dryloyw, ac a fydd yn sicrhau bod y staff i gyd yn ymwybodol ohonynt ac yn eu dilyn. Mae'r polisïau a'r gweithdrefnau hyn yn dilyn ac yn ystyried canllawiau Gofal Cymdeithasol Cymru ar ddyletswydd gonestrwydd proffesiynol ar gyfer gweithwyr proffesiynol ym maes gofal cymdeithasol sydd wedi'u cofrestru â Gofal Cymdeithasol Cymru.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n hybu diwylliant sy'n annog pawb i fod yn onest sy'n cynnwys:
 - bod yn agored ac yn onest wrth drafod pethau ag unigolion a'u cynrychiolwyr pan fydd pethau'n mynd o'u lle;
 - rhoi gwybodaeth am ddigwyddiadau, a chanlyniad unrhyw ymchwiliadau sydd wedi bod;
 - cynnig ymddiheuriad am yr hyn sydd wedi digwydd, lle y bydd gwneud hynny yn briodol.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n cymryd camau i atal bwlio, erlyn a/neu aflonyddu ac yn mynd i'r afael â'r rhain yn briodol, gyda golwg ar y ddyletswydd i fod yn onest, ac i ymchwilio i unrhyw ddigwyddiad lle mae'n bosibl bod aelod o'r bwrdd, unigolyn cyfrifol neu aelod o'r staff wedi rhwystro rhywun arall rhag cyflawni ei ddyletswydd yntau i fod yn onest.
- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau system ar waith i sylwi ar achos posibl o dorri'r ddyletswydd broffesiynol i fod yn onest gan staff sydd wedi'u cofrestru'n broffesiynol, ac i ymdrin â hynny. Gall hyn gynnwys rhwystro rhywun arall rhag cyflawni ei ddyletswydd broffesiynol i fod yn onest. Bydd camau i fynd i'r afael â thorri amodau o'r fath yn cynnwys, lle y bo hynny'n briodol, gyfeirio rhywun at y rheoleiddiwr proffesiynol neu at gorff perthnasol arall.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 63 - Gwrthdaro buddiannau (gan gynnwys gwaharddiadau)

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n cynnal systemau priodol ac yn cymryd pob cam rhesymol i sicrhau bod gwrthdaro gwirioneddol neu wrthdaro ymddangosiadol rhwng buddiannau'n cael eu nodi, eu hatal a'u cofnodi'n agored.
- Os bydd gan ymarferydd meddygol fudd ariannol mewn gwasanaeth cartref gofal, ni fydd yr ymarferydd yn gweithredu fel ymarferydd meddygol ar ran unigolyn sy'n cael gofal gan y gwasanaeth. Bydd budd ariannol yn cynnwys:
 - bod yn berchen ar y sefydliad darparu, neu'n bartner neu'n gyfarwyddwr arno;
 - bod yn gyfranddaliwr neu'n dal stociau yn y sefydliad darparu.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 83 - Dyletswydd Gonestrwydd (Unigolyn Cyfrifol)

- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn gweithredu mewn modd agored a thryloyw gan sicrhau bod trefniadau addas ar waith er mwyn

sicrhau y bodlonir gofynion rheoliad 83.

Llinell Ymholi 14: Y graddau y gall unigolion gael gafael ar wybodaeth am y gwasanaeth er mwyn eu galluogi i feithrin dealltwriaeth glir ohono a bod cofnodion sy'n ymwneud â'r ffordd y caiff y gwasanaeth ei ddarparu yn gywir, yn hygyrch ac ar gael i bobl a'u cynrychiolwyr. **(Rheoliad 19, 20, 59, 78)**

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 19 - Gwybodaeth am y gwasanaeth

- Bydd llawlyfr ysgrifenedig ar gael i unigolion, yr awdurdod sy'n lleoli ac unrhyw gynrychiolwyr, sy'n rhoi gwybodaeth am y gwasanaeth.
- Bydd y llawlyfr mewn iaith syml ac ar fformat sy'n adlewyrchu anghenion, oedran a lefel ddealltwriaeth y sawl y bwriedir y gwasanaeth ar ei gyfer. Bydd y llawlyfr ar gael mewn fformatau a thrwy gyfryngau sydd ar gael yn hwylus ac yn briodol i'r gynulleidfa. Er enghraifft, iaith briodol ac iaith o ddewis yr unigolyn, print mawr, sain, cymhorthion cyfrifiadurol a gweledol. Os bydd gofyn, defnyddir y dull cyfathrebu a ffefrir gan yr unigolion i'w esbonio.
- Os bydd gofyn, rhoddir cymorth i unigolion ddeall cynnwys y llawlyfr a'r hyn mae'n ei olygu iddynt hwy.
- Bydd y llawlyfr yn rhestru'r meysydd sy'n ofynnol o dan reoliad 19(3) a bydd hefyd yn cynnwys y canlynol:
 - trefniadau ar gyfer croesawu a chefnogi unigolion;
 - ethos, diwylliant a blaenoriaethau'r gwasanaeth a reoleiddir, gan gynnwys crynodeb o'r datganiad o ddiben;
 - sut i gael gafael ar yr adroddiad arolygu diweddaraf a luniwyd gan reoleiddiwr y gwasanaeth;
 - y staff allweddol a fydd yn rhoi cymorth i'r unigolyn;
 - sut i gysylltu â'r unigolyn cyfrifol;
 - y cyfleoedd a'r mecanweithiau ar gyfer cynnwys teuluoedd, gofalwyr a'r gymuned;
 - y weithdrefn gwyno a sut mae gwneud cwyn;
 - manylion cyswllt a rôl Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, rheoleiddiwr y gwasanaeth, y Comisiynydd Plant a Chomisiynydd Pobl Hŷn (fel sy'n briodol);
 - mynediad, a help i gael mynediad at, wasanaethau eiriol perthnasol ac asiantaethau neu wasanaethau eraill, megis Gwasanaethau Gofal Iechyd sylfaenol (Meddyg Teulu; Deintydd; Optometrydd, Fferylllydd, Ciropodydd, ymweliadau â'r ysbyty);
 - mynediad, a help i gael mynediad at, ddyfeisiau cyfathrebu digidol perthnasol a/neu dechnoleg gynorthwyol
 - trefniadau ar gyfer mynegi barn a chymryd rhan yn y ffordd y caiff y gwasanaeth ei gynnal;

- ffioedd – ystod, unrhyw ffioedd neu gostau ychwanegol sy'n daladwy gan yr unigolyn, dull talu, hysbysu ynghylch cynnydd;
- telerau ac amodau, gan gynnwys o dan ba amgylchiadau y gellid rhoi'r gorau i ddarparu'r gwasanaeth a chyfnodau rhybudd;
- sut gall unigolion gael gafael ar eu cofnodion eu hunain.

Gofynion ychwanegol ar wasanaethau sy'n seiliedig ar lety:

- polisi am ddarparu ar gyfer dymuniadau personol unigolion, e.e. anifeiliaid anwes, dodrefn ac ati;
- a fydd y canlynol ar gael, a pha gymorth fydd ar gael i'w defnyddio – ffôn, Wi-fi, rhyngwyd ac ati;
- gweithgareddau, gan gynnwys cymorth i fanteisio ar wasanaethau a gweithgareddau yn y gymuned;
- cyfleusterau sydd ar gael fel rhan o'r gwasanaeth;
- gwybodaeth am iechyd a diogelwch gan gynnwys gweithdrefnau gwagio adeilad a diogelwch tân.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 20 - Cytundeb gwasanaeth

- Bydd unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth yn cael copi o'r cytundeb sy'n nodi, lle y bo hynny'n briodol:
 - gwybodaeth am y costau sy'n daladwy gan yr unigolyn; costau eraill a delir gan yr awdurdod sy'n lleoli; a thelerau ac amodau'r gwasanaeth gan gynnwys terfynu contractau a chyfnodau rhybudd, er mwyn iddynt allu penderfynu am eu gofal a'u cymorth;
 - gwybodaeth am y gwasanaeth unigol a ddarperir.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau rhoi amcangyfrif ysgrifenedig i'r unigolion neu i'w cynrychiolwyr am gostau wythnosol y gofal a'r cymorth sy'n daladwy gan yr unigolyn, mewn fformat sy'n hygyrch i'r unigolyn ac yn addas ar gyfer eu hoedran a lefel eu dealltwriaeth. Bydd hyn yn cynnwys manylion unrhyw gostau ychwanegol tebygol.
- O ran plant sy'n derbyn gofal, bydd y wybodaeth hon yn cael ei rhoi hefyd i'r awdurdod sy'n eu lleoli.
- Os bydd unigolion yn talu am eu gofal eu hunain yn llawn neu'n rhannol, byddant hwy, neu eu cynrychiolwyr yn cael contract ysgrifenedig. Mae hyn yn cynnwys:
 - telerau ac amodau;
 - ffioedd, gan gynnwys taliadau ychwanegol neu unrhyw ffioedd am dalu'n hwyr;
 - trefniadau ac amserlenni ar gyfer hysbysu unigolion am newidiadau i'r contract;
 - trefniadau ar gyfer talu;
 - yr ystafelloedd a ddefnyddir mewn gwasanaethau seiliedig ar lety.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 59 - Cofnodion

- Bydd polisi a gweithdrefn ar waith ar gyfer rheoli cofnodion. Bydd hyn yn cynnwys, er enghraifft, cofnodion sy'n ymwneud ag

asesiad arbenigol o unigolyn, prawf galluedd meddyliol, Trefniadau Diogelu wrth Amddifadu o Ryddid, ac ati.

- Bydd y staff yn ymwybodol o'r polisi ac yn deall yn glir y gweithdrefnau ar gyfer rheoli cofnodion. Bydd hyn yn cynnwys hyfforddiant ym maes gwarchod gwybodaeth a'r camau i'w cymryd pan fydd perygl i wybodaeth bersonol gael ei datgelu.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n cadw'r holl gofnodion sy'n ofynnol er mwyn amddiffyn unigolion a chynnal y gwasanaeth yn effeithlon yn unol â'r hyn a bennir yn atodlen 2 o'r Rheoliadau.
- Mewn gwasanaethau cartrefi gofal sy'n lletya plant:
 - cedwir cofnod parhaol, preifat a diogel o hanes y plentyn, cynlluniau addysgol, cynnydd a chyflawniadau, unrhyw ddatganiad o anghenion addysgol arbennig;
 - caiff y plentyn a rhieni'r plentyn weld y cofnod fel sy'n briodol ac yn unol ag unrhyw ofynion cyfreithiol cyfredol neu orchmynion llys sydd ar waith.
- Bydd pob cofnod yn cael ei gadw'n ddiogel, yn cael ei ddiweddarau a bydd trefn dda arno. Bydd y cofnodion yn cael eu paratoi, eu cynnal a'u defnyddio yn unol â deddfwriaeth diogelu data a gofynion statudol eraill ac fe'u cedwir am y cyfnod sy'n ofynnol yn unol â rheoliad 59(3)(f) a (g).
- Bydd cofnodion yn cael eu cadw'n ddiogel, gan gynnwys cofnodion electronig o dan warchodaeth cyfrinair.
- Bydd unigolion, eu gofalwyr neu eu cynrychiolwyr a'r staff yn cael gweld unrhyw gofnodion a'r wybodaeth a gedwir amdanynt gan y darparwyr gwasanaethau yn unol â gofynion cyfreithiol cyfredol.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 78 - Dyletswydd i sicrhau bod systemau yn eu lle ar gyfer cadw cofnodion

- Os bydd y cofnodion yn cael eu storio'n electronig, byddant yn ddiogel a bydd gan y staff godau mynediad unigol sy'n creu trywydd archwilio clir a fydd yn dangos pwy sydd wedi cofnodi unrhyw wybodaeth ac wedi diwygio.

Llinell Ymholi 15: Y graddau y mae unigolion yn cael cymorth gan wasanaeth sy'n darparu nifer briodol o staff addas sydd â'r wybodaeth, y cymhwysedd, y sgiliau a'r cymwysterau i ddarparu'r lefelau gofal a chymorth sy'n ofynnol er mwyn galluogi'r unigolyn i gyflawni ei ganlyniadau personol. **(Rheoliad 34-39)**

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 34 – Staffio - Gofynion cyffredinol

- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau ddull mesuradwy, systematig amlwg ar waith i bennu nifer y staff a'r ystod o sgiliau/cymwysterau sy'n ofynnol er mwyn darparu gofal a chymorth mewn ffordd ddibynadwy i ddiwallu anghenion unigolion a rhoi cymorth iddynt gyflawni eu canlyniadau personol. Mae hyn yn ystyried, ond heb fod yn gyfyngedig i'r canlynol:
 - y datganiad o ddiben;
 - anghenion asesedig a lefelau dibyniaeth unigolion;
 - yr amgylchedd, y cyfleusterau a'r offer a ddarperir;
 - mewn gwasanaethau cymorth cartref, bydd hyn yn cynnwys ystyried lleoliadau daearyddol unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth a'r amser teithio y bydd ei angen ar y staff.
 - y gwahanol lefelau o wybodaeth, sgiliau a chymhwysedd sy'n ofynnol i ddiwallu anghenion penodol unigolyn ar y cyd ac fel unigolyn. Bydd hyn yn cynnwys y trefniadau rheoli a nifer y gweithwyr gofal cymdeithasol a gweithwyr proffesiynol cofrestredig y bydd eu hangen.
- Mewn gwasanaethau cartrefi gofal lle gwelir bod gan unigolion anghenion gofal nyrsio, bydd digon o nyrsys cofrestredig ar gael sydd â'r cymhwyster, y profiad, y cymhwysedd a'r sgiliau perthnasol i weithio yn y gwasanaeth i oruchwylio a darparu ar gyfer anghenion yr unigolion hynny.
- Mewn gwasanaethau cartrefi gofal pan fo angen gofal nyrsio 24 awr ar unigolion yn dilyn eu hasesu (oherwydd dwysedd, cymhlethdod a/neu lefel aciwt eu hanghenion) bydd y darparwr yn:
 - sicrhau bod digon o nyrsys cofrestredig cymhwysedig, cymwys a phrofiadol ar gael, yn bresennol ac yn gyfrifol am ddiwallu anghenion gofal nyrsio'r unigolion bob amser
 - dangos sut mae wedi pennu nifer a chymhwysedd y nyrsys cofrestredig sy'n cael eu rhoi ar waith.
- Bydd lefelau staffio a'r gymysgedd sgiliau'n cael eu hadolygu'n barhaus ac yn cael eu haddasu i ymateb i anghenion ac amgylchiadau unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth wrth i'r rheini newid.
- Bydd trefniadau ar waith i ymateb i salwch neu absenoldeb staff er mwyn sicrhau bod anghenion gofal a chymorth yn cael eu diwallu a bod unigolion yn cael cymorth i gyflawni eu canlyniadau personol.
- Bydd gweithdrefnau i'w dilyn os bydd argyfwng sy'n sicrhau bod digon o staff addas ar gael i ymateb i waith brys ac i wneud

gwaith arferol y gwasanaeth.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 35 - Addasrwydd staff

- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau systemau trwyadl ar waith ar gyfer dethol ac archwilio cefndir pob aelod o'r staff a gwirfoddolwyr er mwyn iddynt allu penderfynu a ddylid penodi neu wrthod aelodau o staff a gwirfoddolwyr sy'n gwneud cais. Mae hyn yn cynnwys y wybodaeth sydd yn atodlen 1 o'r Rheoliadau. Mae hyn hefyd yn cynnwys sicrhau cywirdeb y geirdaon a'r gyflogaeth.
- Os defnyddir staff asiantaeth, bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod yr un archwiliadau'n cael eu cynnal ar eu cyfer ag a gynhelir ar gyfer staff a gyflogir yn barhaol, a bydd ganddynt dystiolaeth i ddangos bod yr archwiliadau hyn wedi'u gwneud. Gallai hyn gynnwys cadarnhad a rhestrau gwirio a ddarperir gan unrhyw asiantaeth, lle mae'n ddigon dibynadwy a chadarn.
- Rhoddir ystyriaeth gadarnhaol i gynnwys unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth wrth recriwtio staff newydd.
- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau broses ar waith i sicrhau bod staff wedi cofrestru'n briodol â rheoleiddiwr proffesiynol a'r cofrestriad hwnnw'n un cyfredol lle bydd gofyn neu, lle y bo hynny'n berthnasol, eu bod ar gofrestr wirfoddol achrededig.
- Wedi ystyried yr holl wybodaeth sydd ar gael, bydd darparwyr gwasanaethau benderfynu a oes gan yr unigolyn y sgiliau, y cymwysterau a'r cymeriad da angenrheidiol i gyflawni'r rôl y mae'n cael ei gyflogi/ei roi ar waith i'w chyflawni.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unrhyw un nad oes yn rhaid iddynt gofrestru gyda Gofal Cymdeithasol Cymru ond a fydd yn rhan o roi gofal a chymorth i ddefnyddiwr gwasanaeth, er enghraifft therapydd galwedigaethol, wedi cael ei wirio yn unol â'r gofynion a nodir yn rheoliad 35(2)(a)-(d).
- Os na fydd staff (gan gynnwys gwirfoddolwyr) yn cyflawni'r meini prawf addasrwydd mwyach a nodir yn rheoliad 35(2), bydd y darparwyr gwasanaethau yn cymryd camau priodol yn ddi-oed i sicrhau na fydd risg i unigolion. Er enghraifft, gallai hyn gynnwys:
 - hyfforddi a mentora;
 - darparu hyfforddiant a goruchwyliaeth ychwanegol;
 - defnyddio gweithdrefnau disgyblu.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod staff yn cydymffurfio â'r codau ymarfer proffesiynol a, lle y bo hynny'n briodol, bydd darparwyr yn atgyfeirio achosion at y cyrff proffesiynol perthnasol yn achos staff lle mae amheuaeth ynghylch pa mor addas ydynt.
- Os oes unrhyw bryderon bod aelod o staff wedi cam-drin unigolyn neu wedi rhoi unigolyn mewn perygl o gael ei gam-drin, bydd y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd ac unrhyw gorff cofrestru proffesiynol perthnasol yn cael gwybod gan y darparwr gwasanaethau yn ddi-oed.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 36 - Cefnogi a datblygu staff

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod ganddynt raglen sefydlu sy'n rhoi'r adnoddau i bob aelod newydd o staff (gan gynnwys gwirfoddolwyr) i fod yn hyderus yn eu rolau ac ymarfer, a'u galluogi i wneud cyfraniad cadarnhaol at les unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth.
- Bydd gweithwyr gofal cymdeithasol yn cwblhau'r rhaglen sefydlu berthnasol sy'n ofynnol gan Gofal Cymdeithasol Cymru o fewn yr amserlen sydd wedi'i diffinio yn ogystal ag unrhyw raglenni sefydlu sy'n benodol i'r gwasanaeth.
- Bydd staff yn gallu cael gafael ar gopïau o unrhyw godau ymarfer proffesiynol perthnasol a chanllawiau ymarfer, gan gynnwys unrhyw rhai sydd wedi'i dosbarthu gan Gofal Cymdeithasol Cymru. Bydd y safonau sydd yn y codau a'r canllawiau ymarfer hyn yn cael eu hyrwyddo'n frwd.
- Pan ddefnyddir staff asiantaeth, rhoddir cyflwyniad i'r gwasanaeth iddynt sy'n cynnwys, ond heb ei gyfyngu i'r canlynol:
 - y datganiad o ddiben;
 - polisiâu a gweithdrefnau craidd;
 - trefniadau rheoli.
- Bydd y staff yn ymwybodol o'u cyfrifoldebau a'u hatebolrwydd ac yn eu deall wrth ddirprwyo gweithgaredd neu pan fydd gweithgaredd yn cael ei ddirprwyo iddynt hwy. Bydd hyn yn cynnwys nyrsys cofrestredig sy'n atebol am unrhyw achos o ddirprwyo gweithgaredd i weithwyr eraill.
- Dylai staff sy'n cwblhau gweithgareddau nyrsio sydd wedi'u dirprwyo fod yn ymwybodol o unrhyw god ymarfer a chanllawiau a gyhoeddir ynglŷn â chwblhau gweithgareddau wedi'u dirprwyo, a chadw atynt.
- Rhaid i ddarparwyr gwasanaethau barchu annibyniaeth broffesiynol gweithwyr proffesiynol cofrestredig gyda golwg ar ddirprwyo gweithgareddau.
- Bydd staff yn cael eu goruchwyllo yn eu rôl i i'w helpu i bwyso a mesur eu hymarfer a sicrhau eu bod yn cynnal safon eu cymhwysedd proffesiynol. Bydd hyn yn cynnwys adborth am eu perfformiad gan unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth.
- Bydd staff yn cyfarfod â'u rheolwr llinell neu swyddog cyfatebol, neu aelod uwch o'r staff, ar gyfer goruchwyliaeth un-i-un o leiaf bob chwarter.
- Bydd cyfle i staff nyrsio cofrestredig gael goruchwyliaeth glinigol.
- Bydd pob aelod o staff yn cael eu harfarnu bob blwyddyn a bydd hynny'n gyfle i roi adborth am eu perfformiad a nodi meysydd lle bydd angen hyfforddiant a datblygu er mwyn eu cynorthwyo yn eu rôl.
- Bydd anghenion hyfforddi, dysgu a datblygu ychwanegol aelodau unigol o'r staff yn cael eu nodi yn ystod mis cyntaf eu cyflogi, ac fe'u hadolygir drwy gyfrwng y broses oruchwyllo ac arfarnu.
- Bydd staff yn cael cymorth i ddilyn hyfforddiant, i ddysgu ac i ddatblygu i'w galluogi i gyflawni gofynion eu rôl a diwallu anghenion unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth. Mae hyn yn cynnwys hyfforddiant i ddefnyddio unrhyw offer arbenigol.

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n dadansoddi'r anghenionhyfforddi bob blwyddyn (neu'n fwy rheolaidd os bydd angen) er mwyn sicrhau bod gan staff y sgiliau a'r cymhwysedd perthnasol i ddiwallu anghenion unigolion yn unol â'r datganiad o ddiben ar gyfer y gwasanaeth.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n cadw cofnod ysgrifenedig o'r holl hyfforddiant a goruchwyliaeth a gyflawnir gan staff.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n cynorthwyo'r holl staff i gwblhau, lle y bo hynny'n briodol:
 - hyfforddiant craidd, er enghraifft, hyfforddiant ar godi a chario;
 - cymwysterau angenrheidiol a fyddai'n eu galluogi i barhau i gyflawni eu rôl;
 - hyfforddiant a gweithgareddau sy'n ofynnol er mwyn iddynt barhau i ddatblygu'n broffesiynol ac i gyflawni gofynion cofrestru cyrff rheoleiddio proffesiynol, lle bydd hyn yn berthnasol i'w rôl;
 - hyfforddiant arall y tybir ei fod yn briodol gan y darparwr gwasanaethau;
 - hyfforddiant craidd ac arbenigol a nodwyd ar gyfer eu rôl gan Gofal Cymdeithasol Cymru.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 37 - Cydymffurfio â chod ymarfer y cyflogwr

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n deall eu rôl a'u cyfrifoldebau'n glir gyda golwg ar y Cod Ymarfer i Gyflogwyr Staff Gofal Cymdeithasol (cyhoeddiad Gofal Cymdeithasol Cymru) a/neu godau ymarfer eraill sy'n gymwys i gyflogwyr a all gael eu cyhoeddi gan Gofal Cymdeithasol Cymru o bryd i'w gilydd.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 38 - Gwybodaeth ar gyfer staff

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n casglu gwybodaeth ac yn ei darparu ar gyfer y staff yn unol â'r datganiad o ddiben. Mae hyn yn cynnwys gwybodaeth am y materion a ganlyn—
 - ethos a diwylliant y gwasanaeth;
 - yr ymddygiad a ddisgwylir gan staff a phobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth;
 - rolau a chyfrifoldebau staff a phobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth;
 - polisiâu a gweithdrefnau'r gwasanaeth;
 - y gofynion o ran cadw cofnodion;
 - cyfrinachedd a gofynion diogelu data;
 - gweithdrefnau disgyblu;
 - trefniadau ar gyfer riportio pryderon;
 - trefniadau ar gyfer pobl yn gweithio ar eu pen eu hunain.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod staff yn gallu cael gafael ar y copiâu diweddaraf o'r holl bolisiâu, gweithdrefnau a chodau ymarfer, a'u bod yn eu deall. Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod staff wedi darllen y rhain yn ystod y cyfnod sefydlu ac yn profi aelodau staff eu bod yn eu deall yn barhaus drwy eu goruchwyllo ac adolygu eu perfformiad.

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod staff yn cyflawni eu dyletswyddau'n unol â gofynion polisïau a gweithdrefnau.
- Bydd yr holl staff yn cael disgrifiad swydd ysgrifenedig sy'n datgan eu cyfrifoldebau'n glir, y dyletswyddau y disgwylir iddynt eu cyflawni ar y pryd a'u llinell atebolrwydd.
- Cynhelir cyfarfodydd staff rheolaidd (o leiaf chwe chyfarfod y flwyddyn), a chaiff y materion a drafodir eu cofnodir gan gymryd camau priodol yn eu sgil.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 39 - Gweithdrefnau disgyblu

- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau bolisi a gweithdrefnau disgyblu, yn unol â'r gyfraith cyflogaeth, i ymdrin â pherfformiad ac ymddygiad gweithiwr. Mae hyn yn cynnwys:
 - gwybodaeth am yr hyn sy'n ymddygiad derbyniol ac annerbyniol a pha gamau a gymerir os bydd ymddygiad staff yn destun pryder.
 - y trefniadau ar gyfer atal aelod o'r staff o'i waith (neu ei drosglwyddo i ddyletswyddau eraill) yn ystod yr ymchwiliad i unrhyw honiad o gamymddwyn difrifol, gan gynnwys honiadau o gam-drin neu bryderon difrifol ynghylch diogelwch neu lesiant unigolion.
- Lle bydd y darparwr gwasanaeth yn cymryd camau disgyblu yn erbyn unrhyw gyflogai a bod y cyflogai yn gadael cyn i'r broses ddisgyblu ddod i ben, ystyrir p'un a yw'n briodol gwneud atgyfeiriad at yr heddlu, y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd, Gofal Cymdeithasol Cymru neu unrhyw gorff proffesiynol arall.
- Os cwestiynir addasrwydd i ymarfer gwirfoddolwr oherwydd honiad o gamymddwyn/diffyg galluedd sy'n peri pryder, bydd y darparwr gwasanaeth yn cymryd camau priodol ac amserol. Er enghraifft, gallai hyn gynnwys:
 - darparu hyfforddiant a goruchwyliaeth ychwanegol;
 - terfynu trefniadau'r gwirfoddolwr;
 - atgyfeirio at y Gwasanaeth Datgelu a Gwahardd neu'r heddlu, lle y bo'n briodol.
- Bydd y darparwr gwasanaethau'n sicrhau bod y staff yn ymwybodol o'r gweithdrefnau disgyblu ac unrhyw weithdrefnau cwyno, ac yn eu deall.
- Bydd adroddiad ysgrifenedig am unrhyw ymchwiliadau disgyblu a'r camau a gymerir yn cael ei gadw ar ffeil y gweithiwr yn unol â deddfwriaeth cyflogaeth a diogelu data.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 67 - Dyletswydd i benodi rheolwr

- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod rheolwr sydd wedi'i gofrestru â Gofal Cymdeithasol Cymru yn cael ei benodi ac yn ei le i reoli'r gwaith o ddarparu'r gwasanaeth o ddydd i ddydd ar gyfer pob man y darperir y gwasanaeth ynddo, ohono neu mewn perthynas ag ef.

- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn ysgwyddo'r cyfrifoldeb a'r atebolrwydd dros benodi'r rheolwyr, ni waeth a yw'n rhan uniongyrchol o'r broses recriwtio neu beidio.
- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn dawel ei feddwl bod yr unigolyn a benodir i fod yn rheolwr y gwasanaeth yn meddu ar y wybodaeth, y sgiliau a'r cymhwysedd priodol i reoli'r gwasanaeth yn ddiogel ac yn unol â gofynion y Rheoliadau.
- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn dangos bod diwydrwydd dyladwy wedi'i ddangos wrth benodi'r rheolwr yn ogystal â dilyn gofynion rheoliad 35 (addasrwydd staff).
- Os bydd rheolwr yn absennol am gyfnod o fwy na thri mis, bydd y darparwr gwasanaeth yn sicrhau bod rheolwr sydd â'r cymwysterau, y profiad a'r cymhwysedd priodol, ac wedi'i gofrestru â Gofal Cymdeithasol Cymru, yn ei le i reoli'r gwasanaeth.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 68 - Gofynion o ran addasrwydd ar gyfer penodi rheolwr

- Bydd gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas i sicrhau bod y rheolwr yn a ddas ac yn alluog i redeg y gwasanaeth yn unol â'i ddatganiad o ddiben. Mae hyn yn cynnwys sicrhau:
 - bod gan y rheolwr y cymwysterau priodol;
 - bod y rheolwr wedi'i gofrestru â Gofal Cymdeithasol Cymru;
 - bod y rheolwr yn brofiadol o ran rheoli gwasanaethau gofal a darparu'r math o ofal a ddarperir;
 - bod y broses o archwilio cefndir darpar reolwyr yn cynnwys yr archwiliadau perthnasol sy'n ofynnol gan y rheoliadau i dawelu meddwl yr unigolyn cyfrifol bod yr unigolyn yn addas ac yn alluog i weithio gydag unigolion agored i niwed.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 69 - Cyfyngiadau ar benodi rheolwr ar gyfer mwy nag un gwasanaeth

- Pan gaiff rheolwr ei benodi i reoli mwy nag un gwasanaeth, cytunir ar hyn ymlaen llaw â rheoleiddiwr y gwasanaeth.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 70/71 - Dyletswydd i adrodd am benodi rheolwr i reoleiddiwr y gweithlu a'r rheoleiddiwr gwasanaethau

- Bydd gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas ar waith i:
 - hysbysu'r darparwr gwasanaethau am fanylion penodiad y rheolwr;
 - darparu'r wybodaeth a bennir gan y Rheoliadau sy'n ymwneud â'r unigolyn;
 - hysbysu rheoleiddiwr y gwasanaeth a Gofal Cymdeithasol Cymru pan benodir rheolwr newydd.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 72 - Y trefniadau pan fydd rheolwr yn absennol

- Bydd gan yr unigolyn cyfrifol strwythurau ar waith sy'n sicrhau, os na fydd y rheolwr ar gael neu os bydd yn absennol am unrhyw reswm, y bydd system ddirprwyo effeithiol a chymwys ar waith i ddarparu arweiniad o ddydd i ddydd sydd:

- yn parhau i helpu unigolion i gyflawni eu canlyniadau personol;
- yn cynnal diogelwch, ansawdd ac effeithiolrwydd y gwasanaeth;
- yn sicrhau cyn lleied o darfu â phosibl ar unigolion sy'n cael y gwasanaeth;
- yn sicrhau bod y gwasanaeth yn cydymffurfio â'r rheoliadau;
- yn cynnal datblygiad proffesiynol staff.
- Os na fydd y rheolwr, wedi'i gofrestru â Gofal Cymdeithasol Cymru, ar gael neu os bydd yn absennol am unrhyw reswm am fwy na 28 diwrnod, bydd yr unigolyn cyfrifol yn hysbysu rheoleiddiwr y gwasanaeth yn ysgrifenedig ac yn ddi-oed am y rheswm dros yr absenoldeb a'r trefniadau i ddarparu rheolwr yn ei le.

Llinell Ymholi 16: Y graddau y mae pobl sy'n gweithio yn y gwasanaeth yn cael eu cefnogi i leisio pryderon am y gwasanaeth drwy weithdrefnau chwythu'r chwiban. (Rheoliad 65, 82)

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 65 - Chwythu'r chwiban

- Mae polisi a gweithdrefn chwythu'r chwiban hygyrch ar waith. Mae hyn yn cynnwys:
 - y drefn ar gyfer lleisio pryder;
 - y dulliau diogelu sydd ar waith ar gyfer staff sy'n lleisio pryder;
 - sut bydd pryderon yn cael eu hymchwilio.
- Bydd staff yn ymwybodol o sut mae lleisio pryderon, a byddant wedi cael hyfforddiant ar sut mae gwneud hyn, a bydd mecanweithiau a chymorth ar gael i'w galluogi i wneud hyn.
- Lle bo'n ymarferol dylid cael cydsyniad i ddatgelu manylion pryder lle bo angen er mwyn cynnal ymchwiliad effeithiol.
- Bydd cyfrinachedd yn cael ei sicrhau drwy gydol y broses ymchwilio oni fydd rhwymedigaethau proffesiynol neu statudol sy'n golygu na fyddai hyn yn bosibl, fel y rheini sy'n ymwneud â diogelu.
- Ni fydd unigolion yn wynebu erledigaeth nac unrhyw anfantais arall yn sgil mynegi eu pryderon.
- Dilyniir trywydd pob honiad o gam-drin a phob digwyddiad o gam-drin yn ddi-oed yn unol â pholisi a gweithdrefnau diogelu'r darparwr gwasanaethau a'r trefniadau diogelu lleol.
- Bydd systemau ar waith i sicrhau bod pob pryder yn cael ei ystyried yn ddi-oed yn unol â pholisi a gweithdrefnau diogelu'r darparwr gwasanaethau. Mae hyn yn cynnwys:
 - cynnal adolygiad i bennu lefel yr ymchwiliad a'r camau y bydd gofyn eu cymryd ar unwaith, gan gynnwys cyfeirio'r achos at yr awdurdodau priodol er mwyn cynnal ymchwiliad (gall hyn gynnwys ceisio cyngor gan reoleiddiwr y gwasanaeth neu staff diogelu'r awdurdod lleol).
 - os gwelir bod meysydd lle mae angen gwella neu lle mae'r gwasanaeth yn methu, gweithredu ar y rhain ar unwaith.
 - sicrhau bod y staff a phobl eraill sydd ynghlwm wrth yr ymchwiliad yn deall y prosesau sy'n ymwneud â diogelu ac ymateb i bryderon.
- Cedwir cofnodion o bryderon a'u monitro i nodi tueddiadau a meysydd risg lle y gall fod angen cymryd camau rhagataliol. Bydd camau a gymerir wrth ymateb i chwythu'r chwiban yn cael eu riportio o fewn y trefniadau llywodraethu.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 82 - Cymorth ar gyfer staff sy'n codi pryderon

- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith fel bod:
 - staff yn ymwybodol o'r polisi chwythu'r chwiban ac yn ei ddeall;
 - staff yn deall na fydd gofal gwael na methiant i ddiogelu llesiant unigolion yn cael ei oddef;
 - sicrhau bod staff yn cael eu hannog a'u cefnogi i roi gwybod am broblemau;
 - sicrhau bod staff yn deall bod croeso ac anogaeth iddynt fynegi pryderon, ac na fydd hynny'n cael ei anwybyddu.

Llinell Ymholi 17: Y graddau y mae unigolion yn cael eu cefnogi i reoli eu harian. **(Rheoliad 28)****Sut beth yw da****Canllawiau Statudol - Rheoliad 28 - Cefnogi unigolion i reoli eu harian**

- Bydd polisi a gweithdrefnau'n gosod trefniadau ar gyfer rhoi cymorth i unigolion reoli eu harian. Mae hyn yn cynnwys:
 - sut mae unigolion yn cael anogaeth a chefnogaeth i ymdrin â'u materion ariannol eu hunain yn ôl eu dymuniad/lle bydd modd;
 - sut rhoddir cymorth i unigolion, gan gynnwys agor a rheoli cyfrifon banc unigol, cyllidebu a gwneud penderfyniadau am wario;
 - sut rhoddir cymorth i unigolion ddeall a rheoli unrhyw beryglon cysylltiedig;
 - sut bydd y darparwr gwasanaethau'n sicrhau bod y staff hynny nad oes yn rhaid iddynt roi cymorth i'r unigolyn reoli ei arian neu eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth neu'n gysylltiedig ag ef yn cael eu hatal rhag ymwneud â materion ariannol yr unigolion.
- Lle darperir llety i blant, bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod trefniadau ar waith i oruchwylio a monitro cynilion plentyn.
- Lle darperir llety i blant, bydd polisi a gweithdrefnau'n nodi:
 - sut y cefnogir plant i ddeall a chael gafael ar unrhyw lwfansau ariannol y gall fod hawl ganddynt i'w cael, lle bo'n gymwys i'r plentyn;
 - sut yr ymdrinnir â chofnodion a derbynebaw gwariant yn ymwneud â chynilion plant pan fydd lleoliad yn dod i ben
- Os na fydd unigolion yn gallu rheoli eu materion ariannol eu hunain, cedwir cofnodion a derbynebaw ar gyfer unrhyw drafodion ariannol a wneir ar eu rhan.
- Os bydd staff yn rhoi cymorth i unigolion reoli eu harian, bydd hyn yn cael ei gofnodi yng nghynllun personol yr unigolyn.
- Bydd trefniadau ar waith i oruchwylio ac adolygu'r gwaith o reoli materion ariannol gan y darparwr gwasanaethau.
- Os bydd y gwasanaeth yn ymdrin ag arian unigolion, bydd y darparwr gwasanaethau'n sicrhau na fydd materion ariannol personol yr unigolion yn cael eu cronni gyda materion ariannol y gwasanaeth.
- Cedwir arian mewn cyfrif yn enw'r unigolyn (neu mewn cyfrif lle mae modd gwahaniaethu'n glir rhwng arian unigolion), a bydd yn cael ei wario yn ôl ei ddymuniad. Cedwir cofnodion a derbynebaw priodol.
- Bydd trefniadau ar waith i gadw arian a phethau gwerthfawr yn ddiogel. Cedwir cofnodion o unrhyw eiddo a drosglwyddir i'w gadw'n ddiogel.
- Bydd trefniadau ar waith i unigolion gael gafael ar gymorth annibynnol a chyngor (eiriolaeth) ynghylch eu materion ariannol, gan gynnwys ewyllysiau, becweddu neu gymynroddion.
- Ni fydd staff neu bobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth neu'n ymwneud â'r gwasanaeth yn gweithredu fel asiant (ar ran yr

unigolyn) oni bai fod ganddynt yr awdurdod cyfreithiol i wneud hynny.

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau na chaiff arian a roddir neu a gesglir yn benodol er budd yr unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth ei ddefnyddio ar gyfer gwariant cyffredinol.

Llinell Ymholi 18: Y graddau y mae cyrff rheoleiddio perthnasol ac asiantaethau statudol yn cael eu hysbysu lle bydd pryderon a digwyddiadau arwyddocaol yn effeithio ar unigolion. **(Rheoliad 60-62 ac 84)**

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 60 - Hysbysiadau

- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau drefniadau priodol ar waith er mwyn i'r awdurdod perthnasol gael hysbysiad am y digwyddiadau a restrir yn Atodlen 3 o'r Rheoliadau.
- Bydd hysbysiadau'n cael eu gwneud yn ddi-oed, o fewn 24 awr i'r digwyddiad fel arfer.
- Bydd y canlynol yn berthnasol gyda golwg ar Atodlen 3 (17) a (33). Bydd darparwyr gwasanaethau'n hysbysu'r rheoleiddiwr am unrhyw ddamwain neu anaf i unigolyn sydd, ym marn resymol gweithiwr gofal iechyd proffesiynol, ag angen triniaeth gan y gweithiwr gofal iechyd proffesiynol hwnnw, neu weithiwr arall, ac sydd wedi arwain neu a allai fod wedi arwain at—
 - niwed neu nam (naill ai'n barhaol neu'n debygol o bara fwy na 28 diwrnod) i weithgarwch synhwyrdd, echddygol neu ddeallusol yr unigolyn,
 - newidiadau i strwythur corff yr unigolyn,
 - yr unigolyn yn cael poen am gyfnod maith neu niwed seicolegol am gyfnod maith, neu
 - farwolaeth neu gwtogi disgwyliad oes yr unigolyn.
- Bydd y canlynol yn gymwys mewn perthynas ag Atodlen 3 (20). Bydd darparwyr gwasanaethau yn hysbysu'r rheoleiddiwr am unrhyw ddigwyddiadau sy'n eu hatal, neu a allai eu hatal rhag parhau i ddarparu'r gwasanaeth yn ddiogel. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol:
 - nifer annigonol o staff sydd wedi'u cymhwyso a'u hyfforddi'n ddigonol ac sy'n fedrus, yn hyfedr ac yn brofiadol ar gael i weithio yn y gwasanaeth,
 - tarfu ar y cyflenwad trydan, nwy, dŵr neu garthffosiaeth yn yr eiddo sydd ym mherchnogaeth y darparwr gwasanaethau neu a ddefnyddir ganddo at ddibenion darparu'r gwasanaeth sy'n cael ei reoleiddio, a'r tarfu hwnnw wedi para'n hwy na chyfnod di-dor o 24 awr,
 - difrod ffisegol i'r eiddo sydd ym mherchnogaeth y darparwr gwasanaethau neu a ddefnyddir ganddo at ddibenion darparu'r gwasanaeth sy'n cael ei reoleiddio sydd wedi, neu sy'n debygol o amharu er gwaeth ar y gofal a'r cymorth a roddir i unigolion,
 - system gwresogi eiddo sydd ym mherchnogaeth y darparwr gwasanaethau neu a ddefnyddir ganddo at ddibenion darparu'r gwasanaeth sy'n cael ei reoleiddio wedi methu neu'n ddiffygiol a'r methiant neu'r diffyg hwnnw wedi para'n hwy na chyfnod di-dor o 24 awr;
 - system larwm tân neu ddyfeisiau diogelwch eraill eiddo sydd ym mherchnogaeth y darparwr gwasanaethau neu a

ddefnyddir ganddo at ddibenion darparu'r gwasanaeth sy'n cael ei reoleiddio wedi methu neu'n ddiffygiol, a'r methiant neu'r diffyg hwnnw wedi para'n hwy na chyfnod di-dor o 24 awr.

- Bydd y canlynol yn gymwys mewn perthynas ag Atodlen 3 (30). Bydd darparwyr gwasanaethau yn hysbysu'r awdurdodau perthnasol am unrhyw ddigwyddiad o gamfanteisio'n rhywiol neu'n droseddol ar blant neu amheuaeth o gamfanteisio'n rhywiol neu'n droseddol ar blant. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol:
 - pan fydd plentyn y gwelwyd bod perygl i rywun gamfanteisio'n rhywiol arno'n mynd ar goll;
 - pan fydd plentyn yn riportio digwyddiad sy'n awgrymu y gall fod rhywun yn cam-fanteisio'n rhywiol arno;
 - pan fydd rheswm dros gredu y gall rhywun fod yn camfanteisio'n rhywiol ar blentyn.
- Os bydd plentyn y gwelwyd bod perygl i rywun gam-fanteisio'n rhywiol arno'n mynd ar goll, dim ond un hysbysiad a wneir o dan Atodlen 3 (30) (42) (44)(46).
- Bydd y canlynol yn berthnasol gyda golwg ar Atodlen 3 (31)(40)(45). Bydd darparwyr gwasanaethau yn hysbysu'r awdurdodau perthnasol am unrhyw achos lle bydd plentyn a letyir yn mynd ar goll neu'n absennol heb esboniad. Mae hyn yn cynnwys, ond nid yw'n gyfyngedig i'r canlynol:
 - Pan na fydd neb yn gwybod lle mae'r plentyn na'r rheswm dros ei absenoldeb a bod achos i bryderu yn ei gylch am ei fod yn agored i niwed neu'n risg iddo'i hun neu eraill. Bydd y pwynt pan fydd y cartref yn pryderu ac yn cymryd camau yn ei gylch, gan gynnwys rhoi gwybod i'r heddlu bod plentyn ar goll, yn amrywio yn ôl asesiad risg unigol y plentyn.

Canllawiau Statudol-Rheoliad 61 - Hysbysu mewn cysylltiad â phlant sy'n cael eu derbyn i fan, neu ei ryddhau o fan, y darperir llety i blant ynddo – cyfeiriwch at Reoliad 61

Canllawiau Statudol-Rheoliad 62 - Hysbysu mewn cysylltiad â marwolaeth plentyn sy'n cael ei letya mewn cartref diogel i blant

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n hysbysu'r awdurdodau perthnasol ynghylch marwolaeth plentyn sy'n cael ei letya mewn cartref diogel i blant yn unol â rheoliad 62.
- Mae'r rheoliad hysbysu hwn yn berthnasol i ddarparwyr sy'n darparu gwasanaethau llety diogel a chartrefi gofal sy'n darparu llety i blant.
- Pan fydd plentyn yn symud i mewn neu'n gadael y gwasanaeth, bydd darparwyr gwasanaethau'n hysbysu'r awdurdod lleol ar gyfer yr ardal y mae'r cartref gofal neu'r llety diogel wedi'i leoli ynddi.
- Rhaid i'r hysbysiad hwn gynnwys y wybodaeth sydd yn rheoliad 62(5).

Canllawiau Statudol - Rheoliad 84 - Hysbysiadau

- Bydd gan yr unigolyn cyfrifol drefniadau addas i roi gwybod i reoleiddiwr y gwasanaeth am ddigwyddiadau a nodir yn Atodlen 4

y Rheoliadau.

Llinell Ymholi 19: Y graddau y mae'r gwasanaeth yn hyrwyddo polisi a gweithdrefn gwyno hawdd i bobl eu defnyddio ac yn dangos ei fod yn dysgu yn sgil cwynion er mwyn gwella'r gwasanaeth. **(Rheoliad 64, 77)**

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 64 - Polisi a gweithdrefn gwyno

- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau bolisi cwyno hawdd ei ddefnyddio sy'n cynnwys, lle bo'n briodol, y defnydd o gam datrys anffurfiol, a bydd yn esbonio –
 - at bwy y dylid mynd i drafod pryder/cwyn;
 - sut gellir helpu unigolion i wneud cwyn;
 - gwybodaeth am gael eiriolaeth annibynnol, os bydd ar gael;
 - sut ymdrinnir â chwynion;
 - camau ac amserlenni'r broses;
- Bydd y polisi a'r gweithdrefnau mewn fformat hawdd ei ddarllen. Bydd wedi'i hysbysebu'n dda, ac ar gael yn rhwydd ac yn hwylus i unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, eu teuluoedd, pobl eraill sy'n bwysig iddynt, ymwelwyr, staff a phobl eraill sy'n gweithio yn y gwasanaeth.
- Bydd gwybodaeth am lwybrau cwyno eraill yn cael ei chynnwys i helpu achwynwyr os na fyddant yn fodlon ar y camau a gymerir gan y darparwr gwasanaethau. Er enghraifft, gwybodaeth am weithdrefn gwyno'r awdurdod comisiynu, Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ac, yn achos plant, Comisiynydd Plant Cymru.
- Bydd unigolion yn gallu cwyno yn ysgrifenedig neu ar lafar wrth y staff a dylid cydnabod y cwynion hyn oni fyddant yn ddienw.
- Bydd staff yn ymwybodol o'r polisi cwyno ac yn deall sut mae ymateb yn briodol i gwynion.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod unrhyw sylwadau neu gwynion yn cael eu cadarnhau, yn cael sylw'n ddi-oed a bod yr achwynydd yn cael gwybod am unrhyw ddatblygiadau.
- Bydd adroddiad ysgrifenedig yn cael ei ddarparu i'r achwynydd yn nodi canlyniad y gŵyn ac unrhyw gamau i'w cymryd.
- Lle bo'n ymarferol dylid cael cydsyniad i ddatgelu manylion pryder lle bo angen er mwyn cynnal ymchwiliad effeithiol.
- Bydd cyfrinachedd yn cael ei sicrhau drwy gydol y broses cwynion oni fydd rhwymedigaethau statudol proffesiynol sy'n golygu na fyddai hyn yn bosibl, fel y rheini sy'n ymwneud â diogelu. Ni fydd unigolion yn wynebu erledigaeth nac unrhyw anfantais arall oherwydd iddynt gyflwyno sylwadau neu gwynion, ac ni roddir y gorau i ddarparu gwasanaeth na chyfyngu ar y gwasanaeth a ddarperir yn sgil hynny ychwaith.
- Bydd systemau ar waith i sicrhau bod pob cwyn yn cael ei hymchwilio yn unol â'r amserlenni sydd wedi'u nodi ym mholisi cwynion y darparwr gwasanaethau. Bydd hyn yn cynnwys y canlynol:

- cynnal adolygiad i bennu lefel yr ymchwiliad a'r camau y bydd gofyn eu cymryd ar unwaith, gan gynnwys p'un a oes angen gwneud atgyfeiriad at yr awdurdodau priodol er mwyn cynnal ymchwiliad. Gallai hyn gynnwys rheoleiddiwr y gwasanaeth neu dimau diogelu'r awdurdod lleol.
- os gwelir bod meysydd lle mae angen gwella neu lle mae'r gwasanaeth yn methu, gweithredu ar y rhain ar unwaith.
- Bydd gan staff a phobl eraill sy'n ymwneud ag ymchwilio i gwynion y lefel gywir o wybodaeth a sgiliau i wneud hyn. Byddant yn deall proses gwyno'r darparwr gwasanaethau a byddant yn gyfarwydd ag unrhyw ganllawiau cyfredol cysylltiedig.
- Bydd cofnodion o gwynion yn cael eu cadw a'u monitro i nodi tueddiadau a meysydd risg lle y gall fod angen cymryd camau.
- Bydd adroddiad ynghylch y camau a gymerir i ymateb i gwynion fel rhan o'r trefniadau llywodraethu ar gyfer y gwasanaeth.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 77 - Dyletswydd i sicrhau bod systemau yn eu lle i gofnodi digwyddiadau a chwynion

- Bydd yr unigolyn cyfrifol yn sicrhau bod trefniadau addas ar waith ar gyfer cofnodi'r materion a restrir yn rheoliad 77.
- Bydd gan yr unigolyn cyfrifol systemau a phrosesau ar waith i sicrhau bod unrhyw gofnodion yn ddarllenadwy, yn gywir ac yn cael eu cadw'n ddiogel.

Arwain a Rheoli – Gwasanaethau cymorth cartref (ymweliadau a chontractau) Rheoliad Cysylltiedig: 41, 42

Llinell Ymholi 20: Y graddau y mae amser teithio ac amser gofal yn cael eu hamlinellu ac y caiff gweithwyr gofal ddewis o drefniadau contractiol (*gwasanaethau cymorth cartref yn unig*). **(Rheoliad 41, 42)**

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 41 - Amlinellu amser teithio ac amser gofal

- Rhaid i ddarparwyr gwasanaeth sicrhau bod systemau ar waith i ddarparu amserlen ymweliadau ar gyfer pob gweithiwr gofal cartref yn unol â gofynion rheoliad 41.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod yr amseroedd a neilltuir:

Ar gyfer amser Teithio

- Yn cydnabod yn realistig y pellter rhwng un lleoliad a'r un nesaf;
- Yn ystyried ffactorau eraill a allai effeithio'n rhesymol ar amser teithio (e.e. tagfeydd traffig ar adegau penodol o'r dydd neu gyfyngiadau parcio) a chynnwys ystyriaeth resymol a fydd yn caniatáu digon o amser i weithwyr gofal cartref allu gweithio o'u cwrmpas.

Ar gyfer amser Gofal

- Yn ddigonol i alluogi i ofal a chymorth gael eu darparu i unigolyn yn unol â'i gynllun personol.
- Rhaid bod y gofal a ddarperir beidio â bod yn llai na 30 munud oni bai y bodlonir naill ai amod A, B neu C, fel y'u nodir yn adran 8 o'r Ddeddf.

Er enghraifft:

- At ddibenion y canllawiau hyn, mae amod A yn ymwneud â'r cyfnod o ofal i gyflawni'r dasg a nodwyd yng nghynllun personol yr unigolyn neu yng nghynllun cymorth y gofalwr. Mae'r ymweliad cyntaf neu'r ymweliad cyntaf gan bob gweithiwr cymorth newydd o fewn yr un cyfnod o ofal yn 30 munud o leiaf. Dylai unrhyw ymweliadau ar ôl hynny fod yn o leiaf 30 munud hefyd, oni bai fod amodau B neu C yn berthnasol. Dylai rotas ond dangos yr amser sy'n ddigonol i gyflawni'r tasgau hynny.
- Mae amod B yn ymwneud â phan fydd yr ymweliad yn gyson â thelerau unrhyw drefniant i ddarparu'r gwasanaeth; neu at y diben llwyr o weld a yw unigolyn yn ddiogel ac yn iach; neu fod y tasgau a wneir yn cael eu cwblhau gan gyrraedd safon sy'n bodloni'r gofynion a nodir yn y rheoliadau hyn. Os bydd amod B yn berthnasol, nid oes angen diwygio'r rotas ond mae angen cadw cofnod clir.
- Mae amod C yn ystyried ymweliad yn cael ei gwtogi ar gais yr unigolyn. Os bydd amod C yn berthnasol, nid oes angen diwygio'r rotas ond mae angen cadw cofnod clir

Canllawiau Statudol - Rheoliad 42 - Cynnig y dewis o drefniadau contractiol eraill i weithwyr gofal cartref sydd ar

gontractau oriau heb eu gwarantu

- Rhaid i ddarparwyr gwasanaeth sicrhau bod gweithwyr gofal cartref a gyflogir ganddynt yn cael cynnig y dewis o barhau i gael eu cyflogi yn unol â gofynion rheoliad 42.
- At ddibenion 42(2)(b), yr oriau rheolaidd yw'r oriau y mae gweithiwr yn ei weithio'n gyson dros gyfnod o dri mis, boed yr oriau hynny yn rhan o gwota wythnosol neu fisol (h.y. 37 awr yr wythnos neu 148 awr y mis).
- Bydd darparwyr gwasanaeth yn sicrhau bod trefniadau contractiol yn cael eu hadolygu, ar ôl cyfnod pellach o dri mis, ar gyfer unrhyw weithiwr gofal cartref sy'n dewis aros ar gontract oriau heb eu gwarantu.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod cofnod yn cael ei gadw o'r drafodaeth am y contract.
- Bydd darparwyr gwasanaeth yn cynnal adolygiadau o'r contract fel rhan o ymarfer gwerthuso staff neu adolygiadau rheoli eraill, lle y bo hynny'n berthnasol neu'n briodol.

Llinell Ymholi 21: Y graddau y mae darparwyr gwasanaeth yn sicrhau bod gofal a chymorth yn cael eu darparu ar gyfer unigolion mewn lleoliad ac amgylchedd â chyfleusterau a, lle y bo hynny'n berthnasol, offer sy'n hyrwyddo cyflawni eu canlyniadau personol. (Rheoliad 43-48)

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol

- Rheoliad 43 – Gofyniad cyffredinol

- Rheoliad 44 – Mangreoedd – gwasanaethau llety yn unig

- Rhaid i leoliad, cynllun a maint yr eiddo fod yn addas ar gyfer y gwasanaeth sy'n cael ei ddisgrifio yn y datganiad o ddiben.
- Bydd yr eiddo wedi'i leoli, ei gynllunio a'i gyflenwi â chyfarpar i ddiwallu anghenion yr unigolion y bwriedir y gwasanaeth ar eu cyfer. Bydd hyn yn cynnwys sicrhau:
 - bod anghenion unigolion a, lle y bo modd, eu barn yn cael eu hystyried wrth gynllunio, adeiladu, cynnal a chadw, adnewyddu neu addasu eiddo;
 - wrth bennu'r lleoliad ar gyfer darparu'r gwasanaeth, bod y darparwr gwasanaeth yn ystyried yr angen i unigolion allu cyrraedd cyfleusterau perthnasol a'r gymuned leol yn rhwydd, fel y rheini sy'n ymwneud ag addysg, iechyd, cyflogaeth a hamdden, a bod modd iddynt ddefnyddio cludiant cyhoeddus yn hwylus. Os nad yw defnyddio cludiant cyhoeddus yn hwylus iawn, rhaid i ddarparwr y gwasanaeth hwyluso hyn;
 - nad yw preifatrwydd, urddas a chyfrinachedd unigolion yn cael eu tanseilio oni bai bod hyn yn unol â'u cynllun personol, er enghraifft defnyddio unrhyw oruchwyliaeth;
 - bod diogelwch unigolion yn cael ei sicrhau, gan gynnwys eu gallu i fynd i mewn ac allan o'r eiddo a symud o amgylch yr eiddo'n rhwydd;
 - bod modd defnyddio'r holl offer sydd wedi'i osod ar waliau / offer sefydlog, fel system godi, yn ddiogel;
 - y bydd modd iddynt gyrraedd pob rhan briodol o'r gwasanaeth yn annibynnol a bydd yr eiddo'n cael ei addasu i sicrhau hyn lle bydd angen.
- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau drefniadau diogelwch ar waith sy'n sicrhau bod unigolion yn saff a diogel heb amharu ar eu hawliau, eu preifatrwydd a'u hurddas. Rhaid i lefel y warchodaeth a ddarperir fod yn briodol i'r unigolyn ac i'r gwasanaeth a gynigir. Mae hyn yn cynnwys:
 - gwarchod eiddo personol a/neu arian;
 - darparu mynediad priodol i'r eiddo ac oddi yno heb gyfyngu'n ddiangen ar ryddid yr unigolyn i symud o amgylch;
 - trafod â phartneriaid perthnasol, er enghraifft swyddogion atal troseddau am lefel y diogelwch a allai fod yn briodol.
- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau bolisi ysgrifenedig ynglŷn â defnyddio teledu cylch cyfyng gan y gwasanaeth a chan unigolion, teuluoedd a staff.

- Pan ddefnyddir offer gwyliadwriaeth mewn gwasanaethau sy'n cael eu rheoleiddio, bydd hyn yn cael ei wneud mewn ffordd agored, bwrpasol a chyfreithlon. Nodir yn glir fod hyn yn cael ei ddefnyddio yn yr adeilad ac yn y llawlyfr i ddefnyddwyr.
 - Bydd offer gwyliadwriaeth yn cydymffurfio â'r gofynion o dan y Rheoliadau sy'n ymwneud â phreifatrwydd, urddas a pharch. Bydd yn cydymffurfio hefyd â phob gofyniad cyfreithiol arall e.e. o dan Ddeddf Diogelu Data 1998.
 - Os yw plant yn cael eu lletya, ni fydd hyn yn cael ei nodi yn yr eiddo.
 - Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod awyru naturiol yn digwydd yn yr adeilad a'i fod yn cael ei wresogi i adlewyrchu anghenion yr unigolion sy'n byw ynddo.
 - Bydd dodrefn ac offer yn cael eu darparu i gyflawni nodau ac amcanion y datganiad o ddiben ac i ddiwallu anghenion a, lle y bo modd, yr hyn sydd orau gan yr unigolion sy'n cael gofal a chymorth.
- Mae hyn yn cynnwys:
- gwelyau a matresi arbenigol, systemau galw, offer codi a symud, arwyddion, canllawiau a/neu offer i helpu gydag anghenion corfforol, gwybyddol a synhwyrdd unigolyn;
 - darparu offer a dodrefn addas i helpu pobl wrth iddynt ddysgu, er enghraifft cyfrifiaduron a desgiau;
 - darparu cyfarpar chwaraeon a hamdden;
 - darparu cyfleusterau ffôn (a chyfle i ddefnyddio ffôn yn breifat), e-bost a rhyngwyd sy'n addas i anghenion unigolyn.
- Trefnir i gael gafael ar gyngor arbenigol ychwanegol, cymhorthion ac offer i ddiwallu anghenion unigolyn drwy gysylltu ag asiantaethau statudol perthnasol.
 - Bydd polisïau a gweithdrefnau ar waith i sicrhau bod systemau mecanyddol a thrydanol adeiladau mewn cyflwr da ac yn ddiogel i'w defnyddio.
 - Bydd system monitro ac archwilio ar waith i ategu cynllun ac amserlen cynnal a chadw a rhaglen i adnewyddu adeiledd ac addurno'r eiddo.
 - Bydd trefniadau i sicrhau bod unrhyw waith atgyweirio a gwaith arall sy'n codi'n cael ei nodi a'i riportio a bod camau'n cael eu cymryd i ymateb i lefel y brys. Bydd hyn yn cefnogi diogelwch a lles unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth, ymwelwyr a staff.
 - Bydd darparwyr gwasanaethau yn dyrannu'r gyllideb sydd ar gael i sicrhau bod yr eiddo, y cyfleusterau, y dodrefn a'r cyfarpar yn cael eu cynnal a'u cadw drwy'r amser.
 - Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod gan yr ystafelloedd gwely gyfarpar sy'n diwallu anghenion yr unigolyn yn unol â'r datganiad o ddiben.
 - Bydd y darparwyr gwasanaethau'n ystyried dymuniadau unigolion a'r hyn sydd orau ganddynt o ran sut bydd eu hystafelloedd yn cael eu dodrefnu a'u haddurno.
 - Bydd ystafelloedd personol yr unigolion yn gweddu i'w hanghenion a'u ffordd o fyw ac yn hybu eu hannibyniaeth.
 - Bydd y goleuadau yn llety unigolion yn unol â'u hanghenion ac unrhyw ofynion iechyd a diogelwch perthnasol.

- Bydd unigolion yn gallu addasu'r gwres yn eu hystafelloedd gwely eu hunain a, lle y bo hynny'n berthnasol, bydd goleuadau a systemau awyru ychwanegol yn cael eu gosod i ddiwallu eu hanghenion, yn unol â safonau cenedlaethol ar gyfer mynediad cynhwysol.
- Bydd digon o le a digon o ddodrefn mewn ystafelloedd gwely, ni waeth a yw'r rhain ar gyfer un preswlydd neu ystafelloedd i'w rhannu er mwyn:
 - gallu defnyddio offer yn ddiogel heb amharu ar staff, unigolion, nac ar ddodrefn ac eitemau personol;
 - galluogi'r staff i ddiwallu anghenion gofal a chymorth unigolyn mewn modd diogel ac urddasol;
 - darparu preifatrwydd;
 - darparu lle i bobl wneud gweithgareddau annibynnol, er enghraifft, gwneud gwaith cartref, dilyn diddordebau a threulio amser ar eu pen eu hunain.
- Bydd cloeon ar ddrysau ystafelloedd gwely sy'n addas ar gyfer gallu'r unigolion, a rhoddir allweddidi iddynt oni fydd eu hasesiad risg yn nodi na ddylid gwneud hynny.
- Bydd staff yn gallu agor y drysau i ystafelloedd gwely o'r tu allan os bydd argyfwng.
- Bydd gan unigolion gyfleusterau storio diogel i'w heiddo personol gan gynnwys arian, nwyddau gwerthfawr a, lle y bo hynny'n briodol, meddyginiaeth.
- Bydd mannau cymunedol ar gael sy'n diwallu anghenion unigolion sydd yn y llety, yn unol â'r datganiad o ddiben, a byddant yn rhai sy'n hawdd i bobl eu cyrraedd yn annibynnol yn unol â Deddf Cydraddoldeb 2010 a deddfwriaeth a chanllawiau cyfredol eraill. Bydd hyn yn cynnwys darpariaeth i unigolion gyfarfod yn breifat ag ymwelwyr, i gymryd rhan mewn gweithgareddau, chwarae a hamdden, mewn modd na fydd yn effeithio ar drefniadau arferol neu breifatrwydd unigolion eraill sy'n defnyddio'r gwasanaeth.
- Wrth ystyried patrwm, mynediad, dyluniad/addurniadau, arwyddion ac addasiadau i'r mannau cymunedol, bydd darparwyr gwasanaethau'n cadw mewn cof anghenion a dibyniaeth yr unigolion sy'n byw yno fel y rheini sy'n gysylltiedig â dementia, anabledd corfforol a nam ar y synhwyrau. Bydd darparwr gwasanaethau'n sicrhau bod mannau cymunedol wedi'u seilio ar ganllawiau cydnabyddedig sy'n seiliedig ar dystiolaeth.
- Bydd annibyniaeth yn cael ei hybu a'i chynnal drwy sicrhau bod unigolion yn cael mynediad priodol at gyfleusterau ac offer, er enghraifft, cyfleusterau hwylus ar gyfer cegin/coginio a golchi dillad.
- Bydd bath neu gawod ar gael i unigolion eu defnyddio, yn unol â'u hanghenion a'r datganiad o ddiben.
- Bydd ystafelloedd ymolchi, cawodydd a thoiledau'n cael eu lleoli a'u cynllunio i ystyried preifatrwydd, urddas, diogelwch ac anghenion a galluoedd unigolion, yn unol â gofynion Deddf Cydraddoldeb 2010.
- Bydd cymhorthion ac offer yn cael eu darparu mewn ystafelloedd ymolchi, cawodydd a thoiledau i ddiwallu anghenion unigolion a letyir, er enghraifft canllawiau cydio, gosod basnau ar uchder hwylus a systemau galw mewn argyfwng.

- Bydd cyfleusterau yn hawdd eu cyrraedd o'r manau cysgu a hamdden yn y cartref.
- Bydd staff yn gallu agor y drysau i ystafelloedd ymolchi, cawodydd a thoiledau o'r tu allan os bydd argyfwng.
- Bydd y gerddi'n cael eu cadw'n daclus, yn ddiogel, yn ddeniadol ac yn hwylus i unigolion fynd iddynt.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n adolygu diogelwch a chyflwr y gerddi'n rheolaidd fel rhan o'r rhaglen cynnal a chadw.
- Bydd y gofod tu allan wedi'i gynllunio i ddiwallu anghenion pob unigolyn, gan gynnwys y rheini sydd â nam corfforol, synhwyraidd a gwybyddol.
- Os darperir llety i staff, lleolir hyn o fewn y gwasanaeth gan eu galluogi i ymateb yn hawdd i anghenion unigolion.
- Lle y bo hynny'n briodol, bydd llety cysgu a chyfleusterau newid addas yn cael eu darparu ar gyfer staff.
- Darperir man diogel i'r staff gadw eu heiddo personol.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 45 - Ystafelloedd meddiannaeth sengl ac ystafelloedd a rennir - oedolion

- Bydd ystafelloedd gwely sengl yn cael eu darparu ym mhob gwasanaeth sy'n seiliedig ar lety.
- Dim ond pan fydd rheoliad 45(2) a 45(3) yn berthnasol y rhennir ystafelloedd gwely.
- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod ystafelloedd a rennir yn cael eu rheoli yn unol â gofynion y Rheoliadau.
- Mewn amgylchiadau lle mae rhannu ystafell yn cael ei ystyried, bydd y darparwr gwasanaeth yn cofnodi'r drafodaeth gyda'r unigolion dan sylw neu eu cynrychiolwyr, ynghyd â'r penderfyniad.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 46 - Ystafelloedd meddiannaeth sengl ac ystafelloedd a rennir - plant

- Bydd ystafelloedd gwely sengl yn cael eu darparu ym mhob gwasanaeth sy'n seiliedig ar lety.
- Dim ond pan fydd rheoliad 46(3) yn berthnasol y rhennir ystafelloedd gwely.
- Mewn amgylchiadau lle mae rhannu ystafell yn cael ei ystyried, bydd y darparwr gwasanaeth yn cofnodi'r drafodaeth gyda'r unigolion dan sylw neu eu cynrychiolwyr, ynghyd â'r penderfyniad.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 47 - pob gwasanaeth

- Bydd gan ddarparwyr gwasanaethau le addas yn yr eiddo, fel ystafell gyfarfod a rennir, i sicrhau preifatrwydd ar gyfer goruchwyllo staff.
- Bydd cofnodion yn cael eu cadw'n ddiogel yn unol â gofynion deddfwriaethol.

Canllawiau Statudol - Rheoliad 48 - Cyfleusterau a chyfarpar (pob gwasanaeth)

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod cyfleusterau addas ar gael ar gyfer storio cyfarpar sydd ar gael yn hwylus i staff, heb fod yn peri perygl i unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth neu'n gweithio yno.

- Bydd cyfleusterau, gosodion, addasiadau a chyfarpar ar gael i gyflawni nodau ac amcanion y datganiad o ddiben, a helpu i ddiwallu anghenion gofal a chymorth yr unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaethau, a'u helpu i gyflawni eu canlyniadau personol.
- Bydd trefniadau ar waith i brynu, rhoi gwasanaeth, cynnal a chadw, adnewyddu offer a newid offer lle y bo hynny'n briodol. Bydd y trefniadau hyn yn diwallu gofynion unrhyw ddeddfwriaeth a chanllawiau cyfredol, cyfarwyddiadau gweithgynhyrchwyr, a pholisïau neu weithdrefnau'r darparwr gwasanaethau.
- Bydd yr holl offer yn cael ei ddefnyddio, ei storio a'i gynnal a'i gadw yn unol â chyfarwyddiadau'r gweithgynhyrchwyr.
- Bydd offer yn cael ei ddefnyddio at y diben y bwriadwyd iddo gael ei ddefnyddio a dim ond ar gyfer yr unigolyn y'i darparwyd ar ei gyfer.
- Bydd staff a phobl eraill sy'n defnyddio'r offer yn cael eu hyfforddi i'w ddefnyddio'n briodol cyn iddynt ei ddefnyddio.
- Ymgynghorir ag unigolion sy'n defnyddio'r gwasanaeth am y cyfleusterau, y gwasanaethau a'r offer a ddefnyddir gan y gwasanaeth ar eu rhan, a lle bydd modd, perchir dewisiadau'r unigolyn a'r hyn sydd orau ganddo, gan weithredu ar sail hynny.

Sut beth yw da

Canllawiau Statudol - Rheoliad 57 - Iechyd a Diogelwch

- Bydd darparwyr gwasanaethau'n sicrhau bod yr eiddo'n cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth a'r canllawiau cenedlaethol cyfredol gyda golwg ar iechyd a diogelwch, diogelwch rhag tân, iechyd yr amgylchedd ac unrhyw safonau a bennir gan yr Asiantaeth Safonau Bwyd. Dyma ambell enghraifft:
 - tymheredd dŵr diogel sy'n ofynnol;
 - gosod rhwystrau ar ffenestri a'u cynnal a'u cadw;
 - gwagio'r adeilad adeg tân a driliau gwagio;
 - gwaredu gwastraff clinigol yn ddiogel;
 - storio, paratoi bwyd yn ddiogel;
 - asesiadau risg iechyd a diogelwch rheolaidd ar yr eiddo gan gynnwys y gerddi a'r offer.
- Pan welir bod angen gwelliannau, gweithredir ar hynny'n unol â lefel y risg.
- Lle y bo hynny'n berthnasol, bydd darparwyr gwasanaethau'n gweithredu ar sail barn cyrff allanol megis y gwasanaeth tân, yr Awdurdod Gweithredol Iechyd a Diogelwch, Iechyd yr Amgylchedd a chyrff eraill sy'n darparu canllawiau arfer gorau.